

GRUDA



MESEČNIK ZA KMETSKO PROSVETO

GRUDA

Revija za kmetijsko prosveto. — Izhaja vsakega 20. v mesecu. — Celoletna naročnina Din 30'— Za dijake Din 20'—. Posamezna številka Din 3'—. Uredništvo in uprava Ljubljana, Tavčarjeva 1. Račun poštno hranilnice v Ljubljani št. 13.440. Glasilo „Zveze kmetijskih fantov in deklet“ v Ljubljani. — Izdaja konzorcij „Grude“ v Ljubljani (France Koruza). — Urejuje: Dolfe Schauer.

Tiska tiskarna Slatnar, družba z o. z. (L. Vodnik in A. Knez) v Kamniku.

VSEBINA:

Tovarišu Janžetu Novaku. — Joža Musil: Borba za novo življenje. — Vinko Bitenc: Fantovsko sonce. — Slavo Štine: Samo še zdaj. — Ivan Albrecht: Zavrženi hrast. — Marica: Mladenki na uho. — Winkler Venceslav: Blažonova pesem. — Kus Viljem: Žena v gospodarstvu. — Ing. J. Teržan: Načrtno gospodarstvo Čehoslovaške. — Organizacija. — Kotiček za dekleta. — Ali veš? — Zapiski. — Uganke.

Listnica uredništva.

Najboljši šivalni stroj in kolo



Lepe opreme! Ugodno odplačevanje! Pouk v umetnem vozenju brezplačen

je samo

„ADLER“

Pisalni stroji v treh velikostih kakor tudi pletilni stroji na zalogi
Nadomestni deli za vse stroje in kolesa ter pnevmatika edino le pri

Josip Petelinc, Ljubljana
blizu Prešernovega spomenika, ob vodi.

Kmetijska družba, r. z. z o. z. v Ljubljani

Novi trg šte. 3 (prej Turjaški trg)

je najstarejša kmetijska korporacija, ki zastopa interese našega kmeta pred oblastmi, ter ga štiti pred izkoriščanjem.

Vnovčuje: živino, krompir, žita, fižol, sadje, grozdje, razno seme in vse druge pridelke, ako so po svoji kakovosti sposobni za trg in če jih imajo zadržarji v zadostni količini na prodaj.

Razen tega Kmetijska družba izdaja kakor do sedaj svoj strokovni list

„KMETOVALEC“

ki naj bi ga imel vsak napredni kmet in vsaka kmetjska hiša.

Kmetovalci, pristopajte kot člani h Kmetijski družbi,

ker samo člani bodo v bodoče imeli korist od svoje stanovske organizacije.

Član Kmetijske družbe po novih pravilih je dotični ki je podpisal pristopnico in vplačal enkrat za vselej delež od Din 10'—. Jamstvo znaša še Din 10'—.

Novi člani Kmet. družbe plačajo razen deleža še vpisnino od Din 30'—.

Naročnina na Kmetovalca znaša letno Din 25'—.



GRUDA

M E S E Č N I K Z A K M E T S K O P R O S V E T O

7.

JULIJ 1934

XI.

Tovarišu Janžetu Novaku



18. julija je nenadoma preminul kmetski borec, tov. dr. Janže Novak, predsednik „Kmetске prosvete“, odbornik in večkratni poslevoedeči podpredsednik „Zveze kmetskih fantov in deklet“, urednik „Grude“, odbornik „Zveze slovenskih agrarnih interesentov“ in „Zveze slovenskih kmetov“, podpredsednik „Svaza slovenske agrarne mladine“ in član konzorcija „Kmetškega lista“.

Uredništvo.

Ob Tvoji smrti so z grozo v srcu onemele naše mladinske vrste pod zelenim praporom. Da si padel Ti — Janže — najboljši, odločni, uporni in neustrašni borec, ne, tega fantje in dekleta nismo mogli verjeti: prebridka je bila za nas ta resnica.

Ti si rasel kakor večno kljubujoče in uporno planinsko drevo iz kmetske hiše, iz slovenske kmetske zemlje, rasel si z nami in mi s Teboj — Ti kmetski fant, zmiraj vesel, korajžen, preprost, šegav, borben in uporen. Tvoja mladost je bila kakor brez konca in dna, Tvoja mladost je kakor ogenj žgala in utirala poti in ceste našega kmetsko-mladinskega gibanja,

mi pa smo šli s Teboj in Ti z nami, zakaj Ti si oznanjal: mladost bo dala narodu mlado novo bodočnost. In Ti si od zibeli do prezgodnjega groba ves rasel, premišljeval, delal in ustvarjal, trpel, bil preganjan in zaničevan za to mlado, novo bodočnost, za mlado, novo kmetsko-delavsko bodočnost, ki si jo tako neustrašno in samozavestno oznanjal od vasi do vasi, od hiše do hiše, od bajte do bajte, od srca do srca, od fanta do fanta, od dekleta do dekleta. Janže, Ti borbeni kmetski fant, Ti si bil apostol in vojščak naše kmetske ideje in duha, ki si vanj bolj verjel ko v svoje življenje.

Mi pa smo šli s Teboj, pod našim praporom, vsi enaki, ker smo borci za svobodo, enakost in pravico!

Ti si nam zmiraj tako domače, tako preprosto pripovedoval, da smo Te vsi razumeli; in čestokrat si nam dejal: mladost je življenje in bodočnost — fantje in dekleta korajžni bodite, s svojo glavo mislite, odločni in borbeni bodite!

Danes vre po vseh vaseh, med vso kmetsko mladino — kmetska ideja gre kakor ogenj čez naše podeželje, ozdravlja slepoto in odpira oči, vliva v srca samozavest in pogum, ustvarja in vzgaja borce za pravico kmetskega in delavskega ljudstva, druži in organizira izkoriščane in teptane. To je neugasljiv ogenj, ki si ga Ti sejal in prižigal, Ti, borbeni in samozavestni Janže. Slovenska vas oživlja in diha svoje samostojno in samozavestno življenje, ogenj kmetskega duha in ideje jo drami in vodi v preporod in novo dobo.

Ti si mislil za nas vse, si učil, pisal, govoril in kakor romar hodil po slovenski zemlji.

Mlad, borben in uporen duh si bil: ko si nam imel največ povedati, ko si hotel največ ustvariti, ko si imel pri delu visoko zavihane rokave in si bil znojnega čela od naporenega dela — si padel, v borbi s soncem in lučjo.

Tebe zdaj ni več v naših vrstah, pod zelenim praporom, legel si k večnemu počitku in miru v domačo zemljo, ki si jo tako strastno ljubil. Tam ob Barju je Tvoj dom, tja bomo hodili po moči in zdravje, po borbenost in samozavest, po ljubezen in pravico.

Tvoj duh pa gre pred nami kakor ogenj in luč! — in mi do zmage in novo bodočnost, mi

kmetski fantje in dekleta.



Borba za novo življenje

Joža Musil

1.

V nedeljo popoldne. Vas je po težkem tedenskem delu počivala. Mladina je bila na izletih in v prirodi. Gospodarji pa so važno in s skrbmi hodili po polju.

Žetev je bila pred durmi. Vedeti je bilo treba, kako klasje dozoreva. Zakoni zemlje ukazujejo: v nedeljo, ko vse počiva, morajo gospodarji na polje, da ondi napravijo delovni načrt za ves teden.

Ko se je solnce nagnilo na obzorje, je odšel z vasi tudi Aleš. Kreni ni na polje, temveč na pot proti tovarni. Stopal je z umerjenimi koraki ter se zdajzdaj ustavljal. Zdelo se je, ko da ugiba, naj gre ali naj ne gre. Aleš je res ugibal. Močno je bil presenečen, ko je pred dvema dnevi sprejel pismo, v katerem ga je pozval tovarnar Adolfin na razgovor zastran važnih gospodarskih vprašanj. V pismu je bilo posebej naglašeno, naj o tem nikomur ne pripoveduje, zakaj, to zve pozneje. V prvem hipu je Aleš nameraval pokazati pismo Sojerju. Toda prav te dni ga ni nikjer srečal, na dom pa ni maral zavoljo Cilke, ki je bila prišla pred nekaj dnevi na počitnice.

Cilka si je hotela v počitnicah v domačem kraju odpočiti po težkem delu. Po končanem študiju je tudi že prestala predpisano odvetniško prakso v odvetniški pisarni, kjer pa je nameravala ostati še vnaprej.

Sojer je bil neizmerno ponosen na svojo hči. Posebno mu je bilo všeč, da si je Cilka v svojih študijah sama pomagala, se sama preživljala. Domov se ni obračala po nobeno podporo, ker je vedela, da ji z malim ne morejo pomoči, obilja pa ni bilo v koči.

Sojerica pa ni bila le ponosna, ampak je na Cilko zrla s spoštovanjem. Ni ji moglo v glavo, da je njena Cilka, to preprosto in ljubeznivo dekle, doktorica prava; in ni ji bilo všeč, da je Cilka, čim je odložila svojo mestno obleko, pričela pomagati pri gospodinjstvu, pravtako kot v prejšnjih letih. Cilka se dela ni sramovala ter se ga izogibala. Z očetom je celo hodila na polje.

V nedeljo popoldne je šla Cilka v naravo — s knjigo, svojo najboljšo tovarišico. Dekleta njenih let, njene sošolke, so bile, razen Marte Vraničeve, že vse omožene. Med Marto in Cilko pa ni bilo nikoli posebnega tovarštva, ker se je Marta nosila proti Cilki precej visoko.

Cilka je sedla ob robu hoste. To pot se ni poglobila v knjigo, položila jo je poleg sebe ter se zagledala čez pokrajino. Grenka boleost ji je objela dušo in vroče je zahrepenela, da bi kdo sedel poleg nje, vzel njeno roko v svojo, ji božal lase in jo tesno objel čez pas, da bi ji zastal dih. S sanjavimi in tožnimi očmi je blodila in iskala po pokrajini. Prazni so se ji zdeli vsi njeni dosedanji uspehi, prazno vse dosedanje življenje. Mladost, ki jo je tako živo in tesno občutila v vsakem najmanjšem delcu svojega bitja, je klicala in hrepenela po življenju in ljubezni.

„Aleš — Aleš,“ so goreče šepetale njene ustne.

Nenadoma so Cilki zažarele oči od radosti in veselja: izza ovinka je prihajal Aleš. Z očmi je spremljala vsak njegov korak, sleherni njegov gib, dokler ni izginil daleč med njivami.

„Kam neki gre?“ je ugibala.

„Morda k dekletu,“ ji je prišepetaval neznani glas, da se je srce krčilo od grenke bolesti.

Aleš je prišel skoraj do tovarne, a se še ni odločil, naj gre k tovarnarju Adolfinu ali naj ne gre. Naposled se je odločil, da gre. Kmalu nato je bil pred tovarnarjevo vilo. Odločno je pozvonil. Čim je vstopil, je vsepovsod opazil, da je vila razkošno opremljena. To razkošje je Aleša odbijalo, da mu je bilo vse tuje in hladno; v dušo mu je ostro urezala misel: „In vse to je iz žuljev revnega, malega ljudstva.“

Tovarnar je bil udobno zleknjen v naslonjaču. Ko je sluga prijavil Aleša, je malomarno skomignil z rameni ter naprej zrl skozi okno.

„Gospod Logar. Želite?“ je vprašal.

„Jaz? Jaz ničesar ne želim. Pač pa vas moram jaz vprašati, kaj želite, ker ste me pozvali k sebi,“ je kratko zavrnil Aleš tovarnarja.

Tovarnar Adolfin se je presenečen ozrl na Aleša.

„Prav imate. Spominjam se, da sem vam pisal. Kaj neki sem že hotel govoriti z vami? Da, že vem. Prav! o tem se pogovoriva. Izvolite sedeti,“ je povabil Aleša.

Aleš je sedel, tovarnar pa je segel po tobačno skrinjico ter ponudil Alešu.

„Hvala, ne kadim,“ ga je zavrnil Aleš.

Pozval sem vas, da se pogovoriva o nekaterih važnih gospodarskih vprašanjih našega kraja. Izvedel sem, da pripravljate in organizirate gibanje, ki naj onemogoči prodajo sirovin našim tovarnam.

„Popolnoma točno ste obveščen,“ je pripomnil Aleš.

„Slep in neumen je, kdor si od tega gibanja obeta uspeh. Ne bo dolgo in vsi se priplazite po kolenih, proseč, naj spet kupujemo vaše poljedelske pridelke. Sam veste, da tudi glavno mesto ni obljubljena dežela. In končno: naši trgovski prijatelji in sodelavci ter naš kartel, vsi bodo odločno posegli na trg ter ondi zaščitili naše interese. Svarim in opozarjam vas, da ne začujete boja, ki ga ne boste vzdržali in ki bo končal z vašim porazom,“ je posmehljivo govoril tovarnar Adolfin.

„Močno se motite, če mislite, da sem prišel k vam zato, da mi predpišete, kaj smemo delati in kaj ne smemo. Priporočam se,“ je ogorčeno dejal Aleš ter segel po klobuku.

„Polagoma, mladi mož! Ne prenažite se. Da, resnica bode v oči ...“

Aleš je v tem stopil k vratom.

„Počakajte, še nisva pri kraju. Naša delniška družba me je poverila, da govorim z vami o važni stvari. Da dokažemo dobro voljo za vaše zahteve, smo se odločili, da sprejmemo v naš upravni svet dva kmetska zastopnika. Vas in gospoda Kolenca,“ je važno razlagal tovarnar.

„Prepozno!“

„Članstvo v upravnem svetu je dobičkanosno. Letno najmanj stotisoč ...“

„Nikoli se ne bom toliko izpozabil, da bi zavoljo svoje osebne koristi izdal svoje tovariše. Če že veste vse, vedite še to: vse je sklenjeno, odločeno, vse pripravljeno. Ni več daleč, ko bomo napovedali vašemu podjetju gospodarski boj. Nobeden kmet, od blizu in daleč, vam ničesar več ne proda. Zmaga naše složnosti in enotnosti nam bo dala v roke vsa tovarniška podjetja. Nemogoče je, da bi se dandanes še naprej redilo in bogatelo nekaj posameznikov na račun ljudstva, na račun našega težkega dela. Ti vaši visoki tovarniški dimniki, segajoči pod oblake, nas venomer spominjajo na našo bedo in ponižanje. Vznemirjali in opominjali so nas, dokler se ni ljudstvo zdrnilo ter odločilo za boj, ki ne jenja vse dotlej, dokler ne bodo ti dimniki pomniki in oznanjevalci pravičnega in zadovoljnega življenja kmetškega in delavskega ljudstva,“ je resno odgovoril Aleš.



Zanjice

„Le polagoma s to složnostjo in enotnostjo; mnogo jih bo, ki jih bo zmamil lesk zlata in denarja, mnogo, ki jim bo osebna korist več nego korist splošnosti, celote,“ se je norčeval tovarnar.

„Toliko jih ne bo, da bi onemogočili naše delo.“

„O tem se ne bova pričkala. Odgovorite mi na našo ponudbo.“

„Zase sem vam že odgovoril; morem pa odgovoriti tudi za Kolenca: ne priporočam vam, da mu sporočite ponudbo.“

„Torej zavrčate?“

„O tem mi dvoma!“

„Še kesal se boste teh vaših mladostnih nepremišljenosti. V življenju vselej velja: Bodi proti komurkoli in kakorkoli, kar si sam priboriš, to imaš!“

„Mogoče, po vašem oderuškem kapitalističnem nazoru. Toda današnja doba prinaša nove nazore — nazore, po katerih bodo v bodoče onemogočeni in odstranjeni vsi tisti, ki bodo hoteli bogateti in se rediti na račun množice, ljudstva.“

„Ne bom se prepiral z vami o smešnosti vaših nazorov, to vam bo dokazalo življenje; toda naj se vrnem k stvari, o kateri sva govorila. Iz vaših besed moram sklepati, da se je ljudstvo odločilo napovedati nam boj.“

„Tako je. Napovemo boj, ki ga bomo odločno bojevali do končne zmage.“

„Prav; hočete boj, torej boj! Toda padel bo, kdor bo padel! Nobene tajnosti vam ne odkrivam, če vam povem, da ne bomo štedili in izbirali sredstev.“

„S tem računamo. Ne bom se pričkal za to, kar je še zavito v meglah bodočnosti. Priporočam se, gospod tovarnar,“ se je hotel posloviti Aleš.

„Počakajte še trenutek, mladi mož! Pokažem vam nekaj, kar bo močno ohladilo vašo odločnost in navdušenje. Izvolite z menoj,“ še je tovarnar obrnil k Alešu.

Tovarnar je vedel Aleša v drugo nadstropje. Iz za dveri večje sobane so udarjali zvoki glasovirja, gosli in bobna.

„Izvolite vstopiti,“ je povabil tovarnar.

Tovarnar je spremljal Aleša v razkošno opremljeno sobano. Tu je bila zbrana večja družba, vesela in imenitno razpoložena. Starejše gospe in moške so sedeli za dolgo mizo, mladi pa so plesali ob zvokih jazzove godbe.

Aleš se je začudeno razgledaval po družbi. Čim je opazil med drugimi tudi nekaj večjih kmetov-gruntarjev, je spoznal, zakaj ga je tovarnar privedel v sobano.

„Družabni dan, s čajem gostimo,“ je dejal tovarnar, ko sta sedla. „Kot vidite, je med nami tudi precej kmetov. Z vašo složnostjo in enotnostjo ne bo tako kot ste pravkar govoril,“ je tovarnar zbodel Aleša.

„Posamezniki niso celota.“

„Toda posamezniki tvorijo celoto.“

„To je res — toda prizadevali si bomo ustvariti tako celoto.“

Pogovor je prekinil sluga, ki jima je prinesel čaja. Aleš se je v tem ozrl na plesoče pare. Med njimi je zagledal — Vraničevo Marto, ki je plesala s tovarniškim uradnikom Bredovcem. Na obrazu ji je bilo videti, da se imenitno zabava.

Aleš je postal žalosten, ko je videl, kako se kmetje „sučejo in zabavajo“ v tej družbi — močno hudo pa mu je bilo zavoljo Marte.

Godba je prenehala. Marta je z drugimi dekletimi sedla za mizo. Šele sedaj je Aleš ugotovil, da je v tej družbi še več kmetovskih deklet, a tudi nekaj fantov. Sila neprijetno in nerodno mu je postalo v tej družbi. Divji zvoki moderne godbe so burili njegovo dušo, napol oblečene žene tovarniškega uradništva so se mu gnusile. Ogorčen je bil, da so v tej družbi, kjer je bilo z vsem poskrbljeno za strasti in poželjivosti modernega sveta, tudi kmetovski ljudje, zlasti mladina.

Marta doslej Aleša ni opazila. Zabavala se je, ko da je zrasla v tej družbi.

Aleša je njeno obnašanje hudo razkačilo. Toda ni si vedel odgovoriti, odkod tolika skrb in zanimanje za Marto. V poslednjem času jo je sicer nekajkrat srečal ter spregovoril ž njo par besed, ko pa je prišla Cilka na počitnice, je Aleš naravnost oprezal za Marto, da bi o tem govorila vsa vas. „Cilki in Pavletu na kljubost!“ je vrelo v njem.

Tovarnar Adolfin, ki ni izpustil Aleša iz vida, si je zadovoljno mel roke, ko je opazil, kako se Aleš briga za Marto.

„Zakaj ste me vendar privedel sem, gospod tovarnar?“ se je Aleš ves vznemirjen obrnil k tovarnarju.

„Zato, da sem vam dokazal, da jih je mnogo med vami, ki se bodo topli in grizli za drobtinice z naše mize,“ je zlobno dejal tovarnar ter se na glas zasmejal.

Alešu je zavrela kri zavoljo tega ponižanja, ki mu ga je tovarnar zalučal v obraz. Na ustnicah je že imel oster odgovor, a se je premagal. Obrnil se je ter odšel, ne da bi komu kaj dejal.

Tovarnar Adolfin je potem prisedel med nekatere delničarje, ki so bili v zaupljivem pomenku. A ni strpel med njimi. Vstal je ter zaplesal z — Marto. Dražila in vabila ga je mlada, lepa postava, mikala pa tudi radovednost, da bi zvedel, kaj imata Marta in Aleš med seboj.

Marta je bila sila ponosna, ker je zaplesal ž njo sam tovarnar. Toda stari, izkušeni „ženski lovec“ je na prvi pogled spoznal, da ima v rokah deklet, kakršnega ne bo kmalu spet imel. Tesno je prižemal in stiskal k sebi mlado, zdravo in lepo deklinško telo.

„Lepo plešete,“ je med plesom šepetal Marti.

Marta je molčala, le zardela je močno.

„Krasna ste ko boginja,“ ji je šepetal eno iz zbirke svojih fraz, s katerimi je omamljal dekleta in žene.

„Vi se samo prilizujete,“ se je naposled opogumila Marta.

Tovarnar se je ostro zagledal v njene oči.

Marti je bilo, ko da se ves svet vrti okrog nje, ko da je izgubila lastno voljo; vsemu, kar je tovarnar šepetal, je le prikimavala z glavo.

Po prvem plesu je tovarnar še nekolikrat zaplesal z Marto ter ji šepetal čedalje vabljivejše in zapeljivo.

Ko je Marta odhajala domov, je bila že popolnoma zamotana v mrežo starega razuzdanca, ki je bil mojster v zapeljevanju žen in deklet.

8.

Aleš je zdivjal iz vile tovarnarja Adolfinja kakor zbesnel. Mlada kri je kipela v žilah.

Šele hosta, skozi katero ga je vodila pot proti domu, je nekoliko umirila mlado, ogorčeno kri. Domov je prišel Aleš že popolnoma miren.

„Kje si bil toliko časa?“ ga je ošteval oče. „Ostal sem delj časa na polju, da sem mogel vse pregledati ter napraviti načrt dela za ta teden,

tebe pa še zvečer ni doma, da bi pogledal, kaj delajo hlapci. Imenitno gospodarstvo je to; vse kar je prav! Hlapci na veselici, konji pa naj grizejo jasli! Če že sam nisi maral domov, bi vsaj hlapce poslal."

"Nisem bil na veselici; še na misel mi ni prišla."

"Imenitno. Na vasi je veselica, a ti o tem ničesar ne veš. Vrag vedi, kaj je s teboj! Tako ne gre več dalje! Odkar je umrla mati, gre pri nas gospodarstvo rakovo pot. Lepo bomo končali, če gre še nekaj časa tako. Aleš, oženiti se moraš, druge pomoči ni."

"Oženiti?" je Aleš začuden vprašal. "Za to imam še čas."

"Ti imaš morda še čas, toda gospodarstvo ne!"

"Saj imamo vendar gospodinjjo, oče."

"Na tuje ljudi se ni zanesti."

"Morda pa še pojde nekaj časa."

"Izključeno. Če se do konca leta ne oženiš, dam posestvo v najem."

"Torej se moram oženiti. Toda to ni tako lahka reč."

"Križ božji, tako tarnanje. Naposled bom še zvedel, da nimaš niti dekleta."

"Skoraj da je res, oče. Nobenega dekleta nimam. Teško se je potem ženiti."

"Da te le sram ni. Jaz, stari človek, bi te osramotil."

"Teško je imeti dekle, oče, če je tista, po kateri toži srce, za vselej izgubljena."

"To so čudne reči. Toda za eno dekle vendar ne boš povešal glave. Pravijo: sonce ne sije samo za eno rožo. Deklet je povsod kot makovih cvetov, a dedič take domačije kot si ti, ta si more celo izbirati."

"Oče, prosim vas, končajte s temi stvarmi, dosti časa bô še zanje."

"Časa sploh ni! Kakor sem že dejal, če se ne misliš oženiti, dam domačijo v najem."

"Če hočete — dajte!"

Stari Logar je srepro pogledal sina. Takega odgovora se ni nadejal. Zgrozil se je ob misli: kakšen kmet bo neki Aleš, ko se more s tako lahkim srcem ločiti od domačije. Staremu Logarju so drhtele prebledle ustnice: "Da bo kdaj takole govoril dedič naše domačije, tega nisem nikoli mislil."

"Oče, prosim vas, ne trapite me!"

"Hočem, da naposled začneš resno misliti. Jaz bi s to ženitvijo ne delal take komedije. Kaj pa Vraničeva Marta? Ta je zate kakor ustvarjena."

"Marta?" je ponavljal Aleš, in v spomin je prišla Marta, ko se je zabavala v tovarnarjevi vili.

"Zakaj molčiš? Ti mar ni všeč? Zelo bogata bo. Vranica, ta stari, grešni skopuh, je precej naskoparil."

"Bogata? To ni vse," je dejal Aleš ravnodušno.

"Ali ni morda dosti lepa?"

"Toda, oče, kakšna vprašanja? Končajva s tem. Živini grem položiti, hlapci gotovo ne bodo prišli," je dejal Aleš ter odšel. (Dalje.)

Fantovsko sonce

Šaljiva zgodba z resnim poudarkom

Vinko Bitenc

7. Moč fantovskega sonca

Zadnji oktoberski dnevi so se nagibali h koncu. Za jesenski čas so bili izredno mili in topli. Noči so bile hladnejše, toda jasne in svetle. Mesec je rasel, vsako noč ga je bilo več in nekega večera je izšel izza gora ves nov in smehljajoč.

Anžonov Francelj je stal koncem hleva in gledal na obzorje, ki je zarel med vejevjem dreves na vrtu, kakor bi bilo oblito z živordečo krvjo. Mislil je na Maričko. Zdaj se le poredkoma vidita, pa še takrat le mimogrede. Zaradi tistega pretepa z Nacetom se Francelj kar nekako sramuje pred njo. Prve tedne po tisti nesrečni nedelji se je sploh izogibal ljudi. Še z domačini ni mnogo govoril; oče pa mu sploh ni dal besede; jezno ga je gledal in vsak dan bolj stokal zaradi naduhe.

Francelj je molčal, iskal samote in nekaj nedelj celo v cerkev ni šel, nego je naskrivaj zavil v gozd. Natihem pa je vendar hvalil Boga, da se je stvar s snubitvijo zanj tako srečno iztekla in očetu za vedno pregnala namero, siliti ga v zakon s tistim Brenteževim Miceljnom.

Nekaj pa je Franceljna vendar bolelo; to namreč, da se ob nobeni priliki ni mogel do podrobnosti porazgovoriti z Maričko. Koliko bi ji imel povedati, marsikaj razodeti, nemoteno, med štirimi očmi; toda zastoj je iskal priložnosti. Če sta kdaj izpregovorila nekaj besed na vasi, na polju ali kje drugod, se mu je zdelo, da zveni iz Maričkinih besed in sije iz njenih oči rahlo očitaje.

Sovraštvo med Deglom in Anžonom ni odnehalo niti za las, temveč se je še poostrilo, ker je bil Anžon prepričan, da Deglova hči meša njegovemu sinu glavo. Degel pa je spet dolžil Anžonovega, češ, da zalezuje Maričko, ki se bo lahko primožila na drugačen grunt, kakor pa je Anžonov.

Francelj se ni dosti zmenil za to. Njegov cilj je bil ta, da Marička mora nekoč postati njegova žena.

Ob lepih, svetlih večerih se ga je lotevala neka nemirnost, ni mogel zaspati; vstal je in odšel na vas. Vleklo ga je pod Maričkinino okno, pa se ni upal, ali bolje: ni hotel. Od jeze se je navriskal po vasi in odšel spet domov.

Tudi nocoj ga je vabilo svetlo fantovsko sonce na vas. Dolgo je stal za hlevom, mesec se je bil dvignil že precej visoko, bela mesečina se je pretakala nad vasjo.

„Nocoj pa grem,“ se je odločil Francelj, „pa naj že bo kakorkoli.“

Vse je že spalo, v nobeni hiši ni bilo več luči, ko je stopal Francelj skozi vas. Tudi običajnega fantovskega vriskanja ni bilo slišati od nikoder, ne petja in ne glasov harmonike. Vsepovsod tišina, le kakšen pes je zalajal tu pa tam izpred hiše.

Ko je dospel Francelj v bližino Deglove hiše, je začuden obstal, videč, da so vsa okna še svetla.

„Na, zdaj pa imam hudiča,“ je nejevoljno zamrmral. „Bogve, ali stari vso noč bdi, kali, da lahko pazi na Maričko, hahaha!“

Sklenil je, da nekoliko počaka, mogoče vendar kmalu ugasne luč v hiši. Stopil je v senco košate lipe ob poti in se naslonil ob njeno deblo. Odtod je videl naravnost na Deglovo dvorišče, ki so ga razsvetljevali blede mesečni žarki.

Francelj še ni stal deset minut pod lipo, ko so se vežna vrata Deglove hiše nenadoma odprla. Na prag je stopila ženska postava in odhitela preko dvorišča na pot. Francelj jo je v svitu meseca spoznal takoj; bila je — Marička.

Kar spreletelo ga je po telesu, srce mu je začelo burno udarjati. Obenem pa se ga je doteknila rahla senca ljubosumnosti.

„Kam le gre sedaj, tako pozno,“ mu je šinilo v glavo in že je Marički hotel stopiti nasproti. Pa se je premagal in počakal, da je prišla mimo.

„Marička!“ je zaklical pritajeno in ji zastavil pot.

„Ah!“ se je prestrašila ta in hotela pobegniti nazaj. Francelj jo je ujel za roko.

„Ti, Francelj? Kako si me prestrašil! Kaj pa počneš tod okoli?“

„Tebe sem čakal, Marička. Hotel sem priti pod okno nocoj, pa imate še luč. Kam pa si namenjena tako pozno?“

Marička se je plašno ozrla naokoli.

„Bojim se, da me kdo naših ne vidi. Moram iti; v gostilno grem.“

„V gostilno?“ je zategnjeno vprašal Francelj in pri tem potegnil Maričko v senco lipe.

„Oh, ti ne veš, kako so naš oče postali sitni v zadnjem času. Vedno jim je kaj, vse noči ne moremo spati zavoljo njih. Zdaj jih trga po udih, zdaj po glavi, pa jih začne boleti križ in spet želodec. Nocoj jih je prijel krč, poslali so me po brinjevec v gostilno.“

„A taka je ta reč?“ je odvrnil Francelj in vse ljubosumne misli so mu skopnele na mah.

„Malo postoj, Marička, da se kaj pomeniva.“

„Ne smem, Francelj, mudi se mi.“

„No veš, kaj, takoj te pa že ne izpustim. Takšnega srečnega naključja, Marička, pa ne smeva zavreči. Fantovsko sonce nama je zares naklonjeno. Le poglej, kako se nama smeji z neba.“

In Francelj je privil Maričko nase. Ni mu branila, ko jo je objel in pójubil.

Mesec na nebu se je skrila za oblak. Marička se je zvila iz objema.

„Grem, Francelj.“

„Počakaj, še nekaj. Marička, si še jezna name?“

„Jezna? Saj še nikoli bila nisem.“

„No, zavoljo tiste neumnosti, saj veš, ko sva šla z očetom „snubit“ v Jarše.“

Marička se je škodoželjno zasmejala.

„Saj si bil že tako dosti kaznovan za svojo trmo.“

„In ti tudi, Marička,“ jo je Francelj spet pritisnil nase. „Ali boš moja, samo moja?“

„Bom, Francelj. Pa saj veš, v kakšni jezi so si naši in vaši. Ne vem, če bodo kdaj dovolili, da bi se midva vzela.“

„Bo že kako, Marička. Čas bo vse zacelil. Jaz ne odneham, pa je. Ti, ali nobena.“

„Lepo, Francelj. No, zdaj me pa pusti, da grem.“

Stopila je na pot.

„Kdaj se spet vidiva, Marička? Počakaj, greva do Butka skupaj, saj mava isto pot.“

„Francelj, boljše je, da ne. Lahko naju kdo sreča, saj veš kakšni so jeziki.“

„Imaš prav, Marička, na žegnansko nedeljo se vidiva, kajne? Prideš kaj na veselico?“

„Mogoče; ne vem. Zbogom, Francelj,“ se je nasmehnila Marička in odhitela po poti.

Francelj je gledal za njo, dokler ni zginila med hišami. Potem jo je pa ubral kar čez vrtove poti domu. Od sreče in zadovoljstva je tako vriskal, kakor še nikoli. (Dalje.)

Samo še zdaj . . .

Slavo Štine

Kam se ti tako mudi? —

saj se komaj večeri;

le počaj — samo zdaj

še prav sladek šepetaj!

Kam se ti tako mudi? —

dolgo ni še polnoči;

le počaj — samo zdaj

še prav vroč poljub mi daj!

Kam se ti tako mudi? —

saj še zarja ne žari;

le počaj — samo zdaj

še prisrčen zagrljaj!

Zavrženi hrast

Ivan Albreht

Sredi ropota je v delavnici sanjaril o zelenih gozdovih in premišljal, kje gnezdiyo kosi, ki spomladi jutro za jutrom tako sladko gostole na vrtu. Premišljeval je, kaj bi utegnilo biti tam daleč za obzorjem, kjer se nebo dotika zemlje, sanjal je o vsem, česar ni mogel razumeti. V tem je preslišal marsikako očetovo poučno ali svarilno besedo, kar je mizarja na moč razburilo. In kakor je bil Lipec nagle jeze, je večkrat s tako silo položil pest na sinovo ramo, glavo ali kamorkoli, da se je Štefan malone sesedel. Zato je v mizarški spretnosti le počasi napredoval, potočil pa je obilo solz in je slednjič tako otopel, da ni več poznal človeka, ki bi mu zaupal svoje srce. Očeta je to bolj in bolj jezilo, češ:

„Potuhnjenec si, Štefan, in nikoli ne bo nič prida iz tebe!“

Sin je molče pogledal očeta, niti udarcev se ni poslej več branil, pa tudi jokati ga je bilo sram.

„Tako ne bo prav,“ je omenil Šime Lipčevki, ko je izvedel, kako mizar ravna s sinom. „Reci staremu, da človek ni tnal, pa še to se razleti, ako le preveč udrihaš po njem.“

„Plešec zgrbljeni me ne bo učil, kaj so otroci,“ se je razkačil Lipec, ko mu je žena zaupala Šimetovo svarilo. Tedaj je jela premišljati, da je nemara le res Lukanov kriv vsega, kar je narobe. Začela se ga je ogibati in so potlej živeli skoraj v jezi, le Štefana je Šime vzlic temu imel rad in ga je ogovoril, kjer ga je srečal. Deček je starca sicer poslušal, srca pa mu ni odprl in se je natihoma smejal njegovim prerokovanjem.

„Stric Šime,“ se je nekoč opogumil, ko mu je Lukanov pravil o zavrženem hrastu, „meni se pa zdi tako lepo, da bi si brž postavil tam domačijo, ako bi mi kdo dal tisti svet.“

„Ne zareci se, otrok, da ne boš jokal,“ mu je požugal Šime. „Nesreča se prerada sama oglasi, nikar je tako po neumnem ne kliči!“

Štefan ni nikomur povedal, kaj sta govorila s Šimetom, svareči glas pa vendar dolgo ni hotel utihniti v njem.

Čez čas, bilo mu je takrat že dobrih osemnajst let, je moral Štefan v sosednjo vas, da se domeni o večjem mizarškem delu za tamošnjo šolo. Bil je že spreten mizar in tako stasovit mladenič, da so se dekleta skrivaj rada ozirala za njim. Na marsikaj izza deških let je pozabil, očetova pretrda strogost pa je le zapustila močne sledove v njem: Ostal je sam zase človek in je bil na glasu zaradi svoje trme. Ko pride ta dan mimo hrasta, se domisli Šimetovih besedi in se nasmehne, vendar mu je tesno pri srcu. Zdi se mu, da vidi izmed vejevja viseti človeško truplo. Samo trenutek, potem privid izgine, mizar pa kljub temu pospeši korak.

„Ljudje govoričijo iz dolgega časa,“ se grede tiho bodri, „ko bi pa moral slehernik pridno delati, bi kmalu izginili strahovi.“

Sobota je, sredi poletja in vročina kakor v krušni peči. Ko Lipčev pride na vas, mu najprej postrežejo z vinom, ki ga v dušku zvrne nekaj kozarcev zapored.

„Človek bi skoprnel od žeje, tako je soparno,“ mu je nerodno, gospodar pa, ki je glava šolskega odbora, prikimuje:

„Skoraj bi dejal, da nam nocoj ne prizanese huda ura.“

Štefan skomigne z rameni in si po končanih razgovorih pridno gasi žejo. Polagoma se mu ob vinu in v družbi jezik čudovito razvozlja. Beseda da besedo, dokler ne prideta na vrsto še Šimetova modrost in usodni hrast.

„Šime povsod vidi strahove,“ se smeje mizar v gostilni, kjer pijejo likof, „jaz pa še nikoli nisem nikjer nobenega srečal.“

Možaki se smejejo, oštirjeva mlajša hči pa svetuje:

„Če si pameten, ostani tukaj čez noč. Oblaki se kakor volcje gneta skupaj in tudi bliska se že. To ne pomeni nič dobrega za noč.“

„Oblakov se nisem še nikoli bal“, se smeje Štefan in pije. Dekletove oči so kakor vijolice. Njim bi rad pokazal, da ne pozna strahu. Bolj ko mu dekletu prigovarja, naj ostane, bolj je v njem trden sklep, da se mimo hrasta vrne domov, pa naj bi se tudi strele kakor toča usipale iz oblakov. Ko odhaja, se mu zdi, da so mladenkine oči rosne. Celo gospodar je nekam zamišljen in resen, ko ga povabi:

„Ako bi bilo le hudo, se pač vrni! Saj veš, kako je z nočjo —.“

Štefan se prešerno zasmeje. Najrajši bi zaukal, tako ga prevzema nemuljiva radost. Prvič doživlja ta večer občutek neznanne sproščenosti in samozavesti. Vera, da nekdo s toplim občutjem misli nanj, ga navdaja s takšnim zadovoljstvom, da se sam sebi zdi čisto preroben; komaj pa je vas dobro za njim, se začne nebo naglo temniti, toda gromu in bliskom odgovarja mizar s pesmijo in vriskom. Ves svet bi objel, se mu zdi, in ko je že vse zavito v noč, svetijo njemu na pot jasne deklinške oči. Sladek nemir ga obhaja, opojne sanje ga omamljajo in prvič se mu to noč zazdi življenje lepo in prijetno. Pa se grede domisli hrasta, mrkega Šimeta, zaprašene očetove delavnice in vseh bridkih ur, ki jih je preživel v njej. Oj, kako neskončno lepše bi bilo, ko bi si mogel takole na samem postaviti domačijo in kakor v puščavi živeti z bitjem, ki bi mu bilo drago! Samota bi bila kakor nebesa. Tedaj bi šele res delal, živel in okušal srečo, ki je doslej še ni bil nikoli deležen.

Kakor hodi in misli in sanja, se ga bolj in bolj loteva utrujenost. Najrajši bi se zleknil v mehki mah, da bi bil čisto sam s seboj, toda grom rohni vedno bliže in bliski kakor ognjeni meči režejo nebo. Po gozdu se divje sprehaja vihar, drevje se šibi in ječi, suho vejevje se lomi in hrešče pada na tla. Včasih huškne čez pot zbegana žival, včasih se oglasi iz teme krik splasene ptice, vsa priroda drhti in na listje začno težko udarjati prve kaplje. Štefan ugiblje, kam bi se stisnil pred ploho.

Kar se zablisne. V ostri svetlobi razloči Štefan košati hrast. Veje se vdajajo objemom viharja, deblo pa stoji kakor skala. Kot omamljen se podviže mizar pod drevo in se mu zdi, da je s tem korakom pogazil vse, kar

je dotlej prestal krivic na svetu. In vihar in blisk in grom, kakor da mu vsak po svoje pritrjujejo. Čez malo se usuje ploha, bliski švigajo, strele udarjajo in hrušč iz trenutka v trenutek narašča, kakor da se podirata zemlja in nebo. Mladenič čuti vse bolj mehko utrujenost, veke mu same lezejo skupaj in tako ga zmaguje dremavica, da se ne more nič več premagovati. Napol že spi, ko ga zmoti blisk. Dvakrat, trikrat se silovito posveti in Lipčev nehote vstane in se začudeno ozira okrog. Vzlic dojmu svetlobe vlada spet čez in čez črna tema, njemu pa se le zdi, da vidi, kako se med hrastovim vejevjem nekdo izteza, in da ga sliši vzdihovati. Zopet se zasveti nebo, a Štefan v trenutni grozi odskoči: Z velikimi, izbuljenimi očmi ga je pogledalo in mrzlo je dahnilo vanj. Mizar odskoči še dalje in hoče nazaj na vas, noge pa se upro, da lopne po tleh, a nebo je zopet svetlo. Nekje oster pok, nekje tresk in hrušč, Štefan pa drgeče na tleh, se vije v krčih in tišči pene iz ust. Ne vidi, ne sliši, ne čuti, telo se upira, drhti in se meče, oči se grozničavo sučejo in ne vidijo hrasta, ki ga je strela strahotno oklestila.

Vihra oddivja, z neba se nasmehujejo zvezde, gozd olajšano zaduha, le Štefan še vedno leži kraj poti. Najsi je do kože premočen, spi kakor mrtev. Ko se predrami, se že jutro ponuja skozi vejevje. Mizar se pretegne in skuša vstati, a kakor se gane, ga vse zaboli. Misli in ugiblje in šele čez dolgo se mu zazdi, da je ponoči nekam bežal in padel.

Doma se ga prestrašijo. Po obrazu in glavi je ves potolčen in višnjevo podplut, roke so razprskane, obleka blatna in raztrgana.

„Lepo si začel,“ rohni oče.

„Zlodej naj vzame vse skupaj,“ zaškriplje sin z zobmi.

Potlej na vsa vprašanja molči. Čez dolgo mrmraje omeni, da je ponoči menda treščilo v hrast.

Oče se zdrzne, mati zajoče, sin pa se na šupi zarije v seno in zaspi. Po vasi že kroži novica o hrastu in Štefanu, ki so ga zjutraj srečavali ljudje. Kdor kaj sliši, po svoje razvleče, a ženske so si edine, češ:

„Zdaj vsaj ve Lipčevka, kakšno srečo nosi materam Lukanov Šime.“

Najbolj potare novica Šimeta samega.

„Za časa sem ga svaril,“ pravi Lipčevki, ko jo prvič spet sreča.

„Ti si kriv, samo ti,“ je ženska kakor ogenj. „Sram te bodi in na duši naj ti goril!“

Šime se strese, hoče govoriti, toda ona že hiti proti domu, kjer se gnete gruča radovednih ljudi.

„Kaj pa je?“ se stiska materi srce, ko odriva zijala.

V delavnici hrope Štefan na tleh. Oče in dva soseda se trudijo okrog njega. Ude in vse telo zvijajo krči, iz ust tišči pene, izbuljene oči se divje sučejo in ne vidijo ničesar.

Mati krikne, onemi in omahne. Zunaj se ljudi loti nemir: Lukanov Šime prihaja. Sključen je in kakor prsten. Ženske se umikajo.

„Hrast mora na tla,“ pravi, ko stopi v delavnico.

Lipec ga divje pogleda, Šime pa mirno:

„Hrast mora na tla.“

Nato odpne Štefanu srajco za vratom in na rokavih ter ga usmiljeno boža. Ko mine napad, preneso mladeniča v posteljo.

„Vi tukaj, stric?“ se čudi mladenič in smehljuje zadremlje.

„Kar nad hrast,“ priganja starec, „prej ne bo miru!“

In se tudi sam odpravi z ljudmi. Kmalu zapoje sekire in zareže žaga, a stoletno deblo se upira. Z železnimi kiji pomagajo ljudje žagi, da ji hrast ne stisne rezi, z vrvmi skušajo pospešiti delo. Šime se suče kakor mladenič, a hrast le stoji. S treh strani je že zasekan, skoraj do kraja podžagan, vendar se upira. Spet poje žaga, pet parov rok se oprime vrvi, kiji pomagajo odpirati rez.

„Še malo,“ priganja Štefan.

V deblu zahrešči, vejevje se zgane, ljudje odskočijo, žaga se zvenče prelomi, a hrast hrumsne na tla.

Nekdo zaječi. Gruča se strne okrog podrtega hrasta. Pod njegovo težo umira Šime.

„Zdaj bo dobro,“ dahne v bolečini zadnjih trenutkov — — —

Za osmino Šimetove smrti je že stalo znamenje na kraju, kjer je rasel zavrženi hrast, za obletnico pa so Štefana odpeljali v umobolnico. Kdor je tedaj črhnil, da je mladeniča uničila božjast, se je dvignila proti njemu vsa vas, češ:

„Vsega je kriv le — zavrženi hrast.“

Mladenki na uho

Marica

Tisto dekle je najboljša,
ki nikoli ne taji,
da po žilah se pretaka
kmetska kri.

Ono je najlepše,
ki gori z lic ji zdravje
pridobljeno z delom
vročih dni.

Bel ošpetelj, kmetsko krilo
sta največji kras —
le zavračaj svilo, ki ne
sodi v vas!

Blažonova pesem

Winkler Venceslav

Od severne strani se vrtinči veter in buta v okna, trese šipe in drevje. Iz nizke krčme ob cesti odmevajo pijani glasovi, rasto in ginevajo, kakor bi prihajalo zamolklo vrvenje od nekje daleč, zdaj pa zdaj zahrumi vmes harmonika, pesem ječi, kot bi jo nekdo pritiskal k tlom, da se ne bi vzpela v življenje. Kadar kateri izmed moških, ki se motajo po krčmi, zagrne tesno okno, ugasne šop luči in cesta je spet težka in nerazložna. Takrat se oblaki, ki hitijo čez nebo, še bolj približajo zemlji, hočejo vse pokriti, a vendar bežijo, boječ se vsega okoli sebe.

Nenadoma se vrata krčme odpro, nekaj ljudi se opoteče na cesto, roke so jim polne nečesa težkega, vihte jih, kakor bi držali orožje ter vsevprek kriče: „Gremo! Gremo!“

„Naprej, naprej!“ se zbuja godec Blažon in se prerine skozi gnečo. Siv in star si oprta harmoniko, kakor bi hotel korakati. Malo pomisli, potem se kar samo od sebe vname vse v njem v zasmehljivo pesem:

„Nocoj bo pa lepa noč, lepa noč . . .“

„Dobro, stari!“ kričijo ljudje.

Ne posluša jih. Nekoliko omotičen ubira kar svojo pot, dokler se mu ne zazdi, da ni nikogar več za njim.

„Šleve pijane, kje ste?“ se obrne in zakriči na ves glas.

„Počakaj, stari,“ kričijo drugi še pred krčmo. „Saj se moramo vendar domeniti.“

Blažon zamrmra nekaj o nepotrebnih pomenkih, potem sede na obcestni kamen. Neka slovesnost se buči v njem, a jo tlači in si skuša dopovedati, da je vse prav vsakdanja stvar. Zagleda se v krčmo pred seboj. Vsa okna gorijo v svetlobi. Nehote zamiži in si skuša predstavljati, kako bi bilo, če bi ta svetloba nenadoma zrasla in pokrila celo krčmo. Nihče bi ne ušel. Vsa dolina bi bila razsvetljena.

„Da, vsa dolina bi morala videti,“ ponovi sam zase.

Gleda na krčmo, misli na nekaj drugega . . .

„Vraga, kaj vendar počenjajo!“ se vzdigne.

Nestrpno premetava harmoniko z ene rame na drugo. Oni pred krčmo molčijo in se ne ganejo. Kam jim je splahnela korajža? Sklonjeni so v gručo, tiščijo glave drug k drugemu, kakor bi bilo vse skupaj kdo ve kaj posebnega.

„Halo, kje ste?“ zakriči ves jezen.

„Čakaj, stari!“ pravijo, potem se vendarle pomaknejo bliže. Zdi se mu, da niso več tako drzni kot prej, zamišljeni so, vendar stiskajo pesti.

„No, ali bo kaj?“ zagodrnja zamolklo.

Nezaupno vzdignejo glave in ga pogledajo.

„Zaigray, Blažon!“ pravi eden. „Saj nič ne skrivamo, koga naj bi se pa bali?“

„Prav zares, otroci naj ostanejo doma,“ vzklikne godec in harmonika zahrumi.

„Gremo!“ se vzdignejo.

Cesta proti vasi jim je preozka, nekateri zahajajo v plitek jarek in kolnejo. Zdaj pa zdaj zakriči kateri z visokim glasom, a takoj obmolkne. Na polju so in jih je strah. Ne vedo čisto natančno, česa, ta pusti mrak, ki leze od gora nosi s seboj nekaj nerazumljivega. Le godca nič ne moti. Ramtata, ramtata, hrope meh, Blažon se smeje in njegov smeh se razlega počasi na vso gručo. Štiri težka leta leže stisnjena v grozoti tega smeha. Kot bi ne znali več odpreti ust, kakor bi se vsega bali. Zmeraj hitreje sopejo, ne čutijo več hladnega vetra, harmonika utriplje s svojo pesmijo skozi srca, oči se iskrijo v pričakovanju. Če bi kdo videl te oči v temi, bi dejal: Zver gre po polju. Niso zveri. Nekaj ni bilo prav, nekaj se je prelomilo, zdaj gredo, da zravnajo svet in vsa pot se jim zdi čudovito preprosta.

„Gremo, gremo.“ si ponavljajo.

Nekaj preži iz megle. Težka in neprijetna leži nad vasjo tu in tam sine skozi njo svetloba v prvih hišah. Ta svetloba jih vzdrami iz zamišljenosti, roke jim trdneje stisnejo orodje in nekako oddahnejo si, češ, zdaj smo tam.

„Zavriskaj, godec!“ ukaže nekdo in Blažon star in siv zavriska, kakor bi hotel pretrgati težko meglo in razdejati celo vas. Njegov vrisk vzbudi ljudi, ki gredo za njim, da mu odgovorijo, težka pesem zalije prostor med hišami, pesem se meša s krikom, okna se odpirajo, cesta se napolni z ljudmi.

„Dol z Jelovčanom!“ kriči godec Blažon. Harmonika se krohota, ljudje se krohotajo, neke se vzdiguje kamenje in pada čez plot v okna visoke hiše.

„Ne hodite blizu, streljali bodo!“ kričijo domačini.

„Koga bodo streljali? Nas?“ se dere mlad fant brez leve roke. „Nas so že drugi streljali, ko smo uši pasli na fronti. Samo poskusijo naj!“

„Dajte ga nam, cigana!“ kriči množica.

Na severni strani, kjer se hiša dotika ceste, visi iz prvega nadstropja dolga zastava.

„Pfu! Ti pa zastavo! Norčuje se iz nas!“

Deset, dvajset rok se stegne po zastavi, strgajo jo, nekdo jo priveže na kol in pripoveduje:

„Zastava je naša!“

Blažonova harmonika brez prestanka igra. Starec strmi v zaprta okna, v vrata in venomer ponavlja kot sam zase:

„Zažgite, možje, zažgite!“

Vse življenje se zjasni pred njim, v trenutku ve samo, da so mu poginili vsi trije sinovi, da je poginil grunt, da je vsega konec.

„Zažgite!“

Množica se smeje. Nihče ne ve, zakaj prav za prav. Še včeraj bi bila groza vsakogar, ki bi se upal zavriskati pred Jelovčanovo hišo. Tak mož! Zdaj se vse podira. Kamenje leti v okna, tu in tam žvenketajo šipe. Med nerazločno kričanje množice se meša Blažonova hripava harmonika in starčeva enolična prošnja:

„Zažgite, ljudje božji, zažgite!“

Zdi se, da ga je nekdo uslišal. Nekje za hišo se vzdigne visok oblak dima. Za trenutek ljudje osupnejo, potem se razveselijo kot otroci:

„Gori, gori, skedenj gori!“
Črn oblak se veča, veter ga pritiska k tlom, zaganja se med ljudi in jih plaši. Nenadoma se tema razgubi, v trenutku je hiša obrobljena z gorečim sijem.

„Gorelo bo, gorelo,“ sanja ves blažen Blažon.
Zdaj se odpro okna v prvem nadstropju. Jelovčan se prikaže pri enem.
„Lopovi, razbojniki!“

Fantje in možje mu vihtijo v pozdrav vojaške čepice. Blažonova harmonika v trenutku ugasne, starec se vzpne in presunljivo zakriči:

„Pozdravljen, Jelovčan!“
V ozadju poka tramovje, ljudje se umikajo.
„Pomagajte!“ kriči Jelovčan.

Cesta se prazni. Rdeč sij osvetljuje vso vas, silna vročina puhti od hiše.
„Blažon, nazaj!“ kričijo ljudje.

Starec jih ne sliši. Nekaj korakov od ognja sedi na kamnu. Rahel vetrič plapola z njegovimi sivimi lasmi, iskre odletavajo vanj. Harmonika se znova oglasi s prečudno poskočnico, da pretresa ljudi groza.

„Blažon!“ kričijo.
Blažon gleda blazno v ogenj in misli na sinove. Težka krivica se mu je zgodila, Jelovčan jo je storil. Zdaj vriska harmonika . . .

Izza ognja se priplazi Jelovčan in se približa Blažonu.
„Ti si kriv!“ zahrope in se zruši na kolena ter buli s krvavimi očmi v ogenj.

„Zdaj sva enaka!“ se grohota godec, z blazno naglico stiska harmoniko da ni več pesmi, da je vse skupaj pretresljiv krik, obtožba štirih črnih let.

Žena v gospodarstvu

Kus Viljem

Čutno življenje kmetske ženske je daleko enostavnejše in priprostejše od čuta meščanke. Kmetška ženska je navadno ubožnejša pri ljubezenskih izjavah, vendar pa je njen čut veliko bolj direkten in naraven. Najlepše dejanje njene ljubezni pa je: neumorno delo za blagostanje cele družine, dočim meščanke delajo pogostoma le za se, družina jim je tedaj deveta briga.

Neprestani stiki s naravo, kjer je vse tako lepo, pravilno in enakomerno, počasno in vzajemno, kjer vlada točna zakonitost, delujejo na dušo kmetske ženske tako lepo in blagodejno, da je njeno srce često vzhičeno nad lepoto stvarstva. Ta opazovanja jo učijo skromnosti, pravičnosti, učijo jo verovati; narava je njena uteha in delo je njen cilj. Tako ji je narava neka črpalka sile v težkih časih. Zato kmetška žena ne obupa, marveč znova in znova se podvrže delu, ki ji je na tem svetu vse.

Kakor kmetovalec zaupa zemlji seme in dela na polju, čeprav ne ve, ako bo pospravljajal ali ne, tako zaupa tudi kmetška žena v svoje delo in z nepopisnim zaupanjem veruje v svojo in družinsko bodočnost.

Rezultati sodelovanja žene v kmetijstvu iz javno gospodarskih vidikov.

Naša kmetška žena pomaga skoraj pri vseh kmetijskih panogah svojemu možu, ker uporablja najrazličnejše stroje, ocenjuje njihovo važnost in vrednost za kmetijstvo, zato lahko trdimo, da je kmetška žena zelo trden steber pri razvoju kmetijstva. Vsled tega ne nasprotuje svojemu možu pri nakupu najrazličnejšega orodja in strojev, nasprotno, na mnogih kmetijah so pravzaprav ravno žene oni činitelji, ki stremijo za izboljšanje in omiljenje naporov, ki so v zvezi z njihovim težkim poslom. Tako vplivajo na svoje može, da jim nabavijo najrazličnejše stroje (separatorje), da gnojijo z umetnimi gnojili, da se pečajo z živinsko selekcijo, i. t. d. Z eno besedo: kmetška žena podpira napredek v najrazličnejših panogah kmetijstva in tako skrbi za uspešen razvoj in splošen napredek kmetijstva občine.

In ob takih prilikah ceni in spoštuje kmetška žena tudi vrednost izobrazbe. Saj so ji dali vse najrazličnejše priprave, orodje in stroje uresničene misli raznih znanstvenikov in strokovnjakov, saj se zaveda, da mora biti gospodar, ki na podlagi svojih znanstvenih raziskovanj konstruira stroje, mora biti obrtnik, ki konstrukcije uresničuje in mora biti gospodar-poljedelec, ki uporablja te priprave. Zaveda se, da mora biti neka harmonija med posameznimi sloji, ker so vendar odvisni drug od drugega. To spoštovanje do znanosti jo sili, da izobrazba samo sebe, sili jo, da skrbi za izobrazbo svojih otrok.

Kdor pa ceni izobrazbo, hoče biti tudi poučen in tako se vzbuja zanimanje za izobraževalno akcijo. Zaradi tega se ne smemo čuditi, da so največje pri kmetškem stanu največje težnje po izobrazbi. Naši kmetški možje in žene podpirajo najrazličnejša društva, od katerih črpajo osnove najrazličnejših znanosti. Po našem podeželju se vršijo razni kmetški tečaji za mladeniče, gospodinjsko nadaljevalni tečaji za dekleta, razni strokovnjaki referirajo navadno v domačih šolah o najaktualnejših vprašanjih sodobnega življenja. Kmetška mladina se uri in vežba na šolskem vrtu pod vodstvom strokovnih učiteljev — z eno besedo: naš kmetški stan se modernizira, kar je velikega narodno-gospodarskega pomena. In komu gre tu zahvala? Ali ne tudi našemu ženskemu spolu, ki hoče s svojo iznajdljivostjo in težnjo po izobrazbi nuditi sebi, kakor tudi vsemu kmetijstvu ugodnejših časov?

Delo v gospodarstvu in gospodinjstvu odvaja ženo iz zaprtega kroga domačije in družinskih razmer in jo vodi k interesom skupnosti. Ob skupnem delu se morejo pokazati vrline in sposobnosti posameznikov, ob spoznavanju potreb in zanimanja drugih se vzgajajo v ženi socialni čuti, ki jo usposabljujejo, da razume namen in ugodnosti posameznih socialnih naprav. Iz tega sledi, da je razumevanje za razne socialne institucije med kmetškim življenjem, posebno pa med ženskim spolom jako trdno in le malokje so še omahovalke.

Le na podlagi takega razumevanja so se mogle uveljaviti najrazličnejše socialne reforme, tako n. pr. razna zavarovanja, zavarovanje proti ognju, toči, smrti, zavarovanja oseb in živali. Pa tudi najmanjša vprašanja vsakdanjega življenja vzbujajo ob skupnem delu žen z ostalimi delavci, naj si bodo le ti že domača služinčad, najeti delavci ali sosedi, zanimanje za najrazličnejše socialne ustanove. Socialne ustanove, ki služijo splošnim dobrinam, ki so torej nekake pomočnice pri najrazličnejših zaprekah človeškega življenja so predvsem ubožnice, sirotišnice, razne zdravstvene posvetovalnice in zdravstveni domi, občinska kopališča in druge naprave, ki koristijo javnim namenom. Uvajanje najrazličnejših že navedenih socialnih naprav naleti pri ženah najčešče na razumevanje in le malokdaj na odpor.

Sodelovanje in delo na polju ter v gospodarstvu vobče učinkuje na dušo kmetijske ženske zelo blagodejno, ker ona ljubi svojo grudo. Iz te velike ljubezni do doma, grude in do naroda, klije velika narodna zavest in narodni ponos.

Pomen sodelovanja žene v kmetijstvu je zelo velik in ga lahko opredelimo v glavnem v dve smeri. Njeno delo prinaša mnogo sadov posameznemu gospodarstvu, t. j. onemu, kjer se ona udejstvuje, od njenega sodelovanja pa so odvisne tudi koristi splošnosti in javnosti. Marsikdo ne bo natančno razumel tega izvajanja. Saj sem že poudaril, da na ženinih ramah ležijo trije vogli gospodarstva, na možu — gospodarju pa samo eden. In to je čestokrat zlata resnica. Čestokrat sedi mož-gospodar v gostilni, žena pa gara s svojimi otročički na polju. Ona torej skrbi za napredovanje lastne kmetije, lastnega gospodarstva in če je Bog združil v zakonu dva para pridnih rok, dve pametni glavi, tedaj mora naše kmetijsko gospodarstvo napredovati, pa če so še tako veliki stroški in izdatki. Lahko trdim, da že umna kokošereja, prodajanje mleka in mlečnih izdelkov prinese naši gospodinji toliko beličev, kolikor jih potroši za najrazličnejše vsakdanje potrebščine in za pipo tobaka svojemu možu. In ako napredujejo posamezne kmetije, posamezna gospodarstva, lahko napredujejo vse kmetije in naše kmetisko življenje bi se na ta način postavilo na zaželjeno stopnjo. Pa tudi moža, ki vstopa z zakon z najrazličnejšimi slabostmi žena čisto izpreobrne. Seveda je za to treba dosti trdne volje, kremenitega značaja, snage, reda in prijaznega ter odkritega obnašanja. Mož, ki ima doma red, snago, prijazno ženo in vse, kar sem že poprej navedel, nima vzroka popivati po vaških krčmah. Le tamkaj, kjer so žene prepirljive, tam kjer vlada nered in nesnaga, tam so tudi možje podvrženi raznim nedostatom in le malo dni je v tednu, ko se ne čuje njihov glas iz gostiln. Zato je odvisno često tudi moževo življenje in obnašanje od ženinih kreposti, oziroma slabosti.

In ozrimo se na naša polja in travnike! Kdo se tu več udejstvuje, mož ali žena? Res je, da izvrši mož vsa težja dela, kakor je n. pr. oranje, košnja in spravljanje, žena ima pa skozi celo leto več ali manj dolgotrajnega dela. Takoj po oranju in brananju pridejo na polje domače ženske, oborožene z motikami in pripravijo njivo za setev. Kdo okopava in osipava? Kdo sadi? Kdo pleve in pobira kamenje? Kdo žanje? Kdo mlati? Ali niso pri vseh

teh poslih zaposlene po največ naše ženske delovne moči? Gospodar ne zna pravilno oceniti delo ženskih rok. Samo enkratna preizkušnja s tujimi močmi pripelje gospodarja do pravilnega ocenjevanja ženskega dela. Kaj pa v hlevu? Ali ni tudi tu potrebna vestnost in strokovno znanje, ki ga zahteva reja najrazličnejših domačih živali? Le naštevajmo: čuvanje in nočno opazovanje živali pred porodom, oskrbovanje mladih živali, ali ne zahteva to delo veliko požrtvovalnost in ljubezen? In zopet kdo izvršuje te posle?

Iz vsega navedenega prihajam do zaključka, da je delo naše kmetijske žene zelo naporno in odgovorno ter se izvršuje zelo po ceni. Ako naj bi se pravilno ocenilo delo ženskih rok bi bili prav gotovo vsi njeni izdelki dražji. In za to sem bil trdil, da skrbi kmetijska žena za splošne in javne koristi. Prav gotovo bi bili kmetijski produkti veliko bolj spoštovani in bi dosegli višjo ceno, ako bi jih producirali moški, katerih delo se navadno upošteva in gmotno višje ocenjuje. Velika razlika v delu in gmotnimi prejemki je n. pr. med služkinjo in hlapcem. Služkinja n. pr. skače iz dela v delo, hlapec pa si veselo požvižgava za vozom in le tu in tam nalaga in zлага. In kdo več zasluži?

Končno me privede razmišljanje do dveh družin: do kmetijske družine, kjer je kopica nedoletnih otrok brez matere in do družine, kjer je kopica otrok brez očeta. Gospodar, ki mu je umrla žena in mu zapustila več ali manj nedoletnih otrok, ima navadno povezane roke. Ako se udejstvuje pri kmetijstvu, mu hirajo otroci, v obratnem slučaju pa mogoče oboje. Tak si navadno mora poiskati novo pomočnico — novo gospodinjo, ali najeti drage posle, ki nikoli ne odvrnejo toliko, kakor prava gospodinja. Skoraj bi rekel, da ne more eksistirati kmetija brez žene — gospodinje. Nekatere žene gospodinje brez moža pa znajo prav dobro voditi vse gospodarske in gospodinske posle, ne da bi s tem škodovale svojemu mlademu zarodu. In na žalost moram potrditi dejstvo, da si nekatere kmetijske žene celo želijo smrt svojih soprogov-gospodarjev. Zakaj? Mnogi gospodarji, kakor sem že ponovno ponovil peljejo svojo kmetijo po rakovi poti, žene se bojijo konca in si seveda iščejo izhoda iz take zagate.

Načrtno kmetijstvo Češkoslovaške

Inž. J. Teržan

Češkoslovaški kmetijski minister Dr. Hodža, šef agrarne stranke, je izdelal zakonski načrt, po katerem bi imela vlada pravico regulirati proizvodnjo pšenice, rži, ječmena, ovsa, zelenjadi, sadja, hmelja, lana, lesa, živine in rib; nadalje pa tudi trgovino teh kmetijskih pridelkov, kakor tudi krme, mleka, mlečnih proizvodov, jajc, mesa, svinske masti i. dr. Vlada je pooblaščen, da regulira ceno teh pridelkov. Vsa ta regulacija naj bi se izvršila preko obstoječih kmetijskih organizacij. Od sposobnosti teh organizacij je tudi odvisen uspeh novega zakona.

Druga važna naloga novega zakona je določevanje cen kmetijskim pridelkom. Cene bi se naj — po zakonskem načrtu — določevale s sodelo-

vanjem organizacij producentov, trgovcev in konzumentov. To bi pomenilo nekakšno karteliziranje češkoslovaškega kmetijstva.

Zelo zanimivo je, kako je bil ta zakonski predlog sprejet od češkoslovaške javnosti. Nas zanima v prvi vrsti, kaj pravijo k temu kmetijske organizacije. Proti temu zakonskemu načrtu se je izrezklo n. pr. zveza kmetovalcev, ki pravi, da načrt, ki ga je izdelala „Češkoslovaška zemljodelska akademija“, regulira v prvi vrsti samo poljsko produkcijo, medtem ko pušča nerešeno vprašanje živinorejske produkcije. — Zakonski predlog zahteva predvsem omejitev obdelane površine zemlje; po tem načrtu se mora zmanjšati obdelana površina, zasejana z žitom, za 200 000 ha.

Po svetovni vojni se je češkoslovaško kmetijstvo zelo hitro dvignilo in napredovalo glede višine in kakovosti pridelka.

Pridelki so se dvignili, če vzamemo za primero razdobje l. 1929/24 in l. 1928/32, in so znašali po ha, pri:

	l. 1929/24	l. 1928/32	večji za:
pšenici	14.7 q	16.3 q	10.8 %
rži	13.9 q	17.3 q	24.4 %
ječmenu	14.8 q	18.0 q	21.6 %
ovsu	13.4 q	17.1 q	27.6 %
sladkorni pesi	239.7 q	273.5 q	14.1 % i. t. d.
	Mlečnost se je dvignila za okrog		20%
	število svinj je narastlo za okrog		27.7%
	tovna živina za okrog		20%

Med tem ko je tehnična stran poljedeljstva napredovala, so se začele kopičiti zaloge. Že v l. 1927 so se pojavile prve težkoče pri prodaji kmet. pridelkov. Vendar se še takrat ni mislilo na omejitev pridelovanja žitaric, temveč se je to pridelovanje z novimi investicijami še dvigalo, dokler ni nastopilo današnje stanje, ko pomeni pridelovanje žita pri današnjih cenah čisto izgubo. Naraščanje vsakoletne kmetijske pročiukšije in zalog je pritislo na cene, ki so iz leta v leto bolj padale, istočasno pa so se letni kmetijski pridelki dvigali.

Povečana produkcija žita v Češkoslovaški je dosegla, da pridelava danes Češkoslovaška za sebe dovolj pšenice, rži pa ima celo preveč, tako, da se mora zmanjšati površina za 100.000 ha. Tudi ječmena pridelava republika preveč in bo morala zasejati 40.000 ha manj; ovsu pa za 60.000 ha, skupno torej 200 000 ha. Strokovna komisija je mnenja, naj se teh 200.000 ha zaseje s krmimi rastlinami; s pravilnim gnojenjem se bo pridelalo več in boljše hrane za živino, kot se je pridelalo do sedaj z žitom.

Zveza kmetovalcev zastopa mišljenje, da je bolje — če že ni mogoče drugače — imeti nadprodukcijo v žitu kot pa v drugih pridelkih. Zveza smatra zakonske predpise za neizvedljive in je proti zakonu radi tega, ker se jemlje kmetu svoboda. V novem zakonskem načrtu vidi Zveza prvi korak od individualnega gospodarstva h komunističnemu načinu gospodarstva.

Zanimivo je pri tem, da Zveza praktičnih kmetovalcev odklanja predlog šefa politične kmetijske stranke in ga imenuje teoretično delo pri zeleni mizi.

Zveza kmetovalcev predlaga, naj bi država onih 200.000 ha obdelane zemlje vzela v zakup in jo pustila neobdelano. Država bi morala plačati najemnino, 500—1000 Kč, po 1 ha. To bi znašalo letno 100 do 200 milijonov Kč. Na ta način bi prešle žrtve za omiljenje krize na rame celokupnega ljudstva in bi ne obremenjevale samo kmetovalcev.

Kmetovalci torej zavračajo načrtno kmetijsko gospodarstvo. Strokovni kmetijski krogi pa zopet ne soglašajo s kmetovalci. Ti krogi stojijo na sledečem stališču: Kmetijstvo ne zahteva nič drugega kot stabilizacijo cen in je pripravljeno prenesti žrtve glede omejitve obdelane površine, kar bi lahko v gospodarskem pogledu mnogo koristilo. Očividno je, da pri takšni akciji ne gre izvedba sama do sebi in se mora uporabiti sila in to v vsakem slučaju bodisi, da se hoče omejiti obdelana zemlja ali pa centralizirati in poddržaviti produkcijsko politiko. Ni pa mogoče izvršiti koristne akcije, če se želi gospodarsko življenje ohraniti na svobodnem odločevanju poedincev. Če se z državnimi ukrepi zajamči kmetijstvu sigurna podlaga za kalkulacijo cene, je s tem dana sigurna podlaga za nadaljno povzdigo kmetijstva. S tem bo predvsem vzpodbujen mali kmet, ki do danes še ekstenzivno gospodari, da bo začel z intenzivnim delom. „Kmetovalčev kulturni razvoj je vzporeden z višino cen kmetijskih pridelkov.“ Načrtno gospodarstvo bo samo po sebi pokazalo mejo, do katere se lahko gre, da se še vendar ohrani zasebni gospodarski sistem. Strokovni krogi stojijo na stališču in pravijo v nasprotju z organizacijo praktičnih kmetovalcev, da se ne sme enostavno zavreči predloga kmetijskega ministra. S skupnim delom se lahko ta projekt predela in tako tudi prilagodi praktičnim potrebam. V Češkoslovaški ni težko rešiti vprašanje tehnične kmetijske produkcije, pač pa vprašanje razdelitve. Poleg tega bo zelo težko v tem smislu urediti kmetijsko produkcijo, ker bo vsak kmetovalec stremel za tem, da bo na oni površini zemlje, ki jo bo smel obdelovati, pridelal čim več. V tem slučaju se bo moralo v nekaj letih pristopiti k ponovni ureditvi produkcije, sicer zopet nastane nadprodukcija.

Pri reševanju današnje krize in urejevanju gospodarskega življenja v smislu načrtnega gospodarstva, moramo imeti stalno na umu, da lahko nadoknadimo dobrine, uničene v svetovni vojni, samo z delom, a ne, na kakšen drug način!

Načrtno gospodarstvo bo rodilo uspeh samo takrat, če lahko brez mnogo denarja vstvari možnost dela. Zato bi se moral narediti najprej načrt za vstvarjanje možnosti dela in s tem v zvezi načrtno gospodarstvo. Na ta način bi se odstranilo padanje konzuma oz. že obstoječi pod-konzum, radi brezposelnosti. To je pa vsekakor mnogo važnejše in za gospodarstvo koristnejše, kot pa omejitve obdelovanja plodne zemlje. Kmetijski pridelki se bodo prav lahko prodali, če bodo široki delavski sloji zaslužili več kot za en sam skromen obed na dan. Vsi ukrepi, ki ne bodo lečili svetovne gospodarske krize pri tem koreninskem delu gospodarskega organizma, ne bodo imeli uspeha in ne bodo ozdravili pri koreninah bolano in hirajoče drevo gospodarskega življenja.



ZVEZA KMETSKIH FANTOV IN DEKLET

vabi na

10. redni občni zbor,

ki se vrši

dne 8. septembra 1934 ob 3. uri pop. v dvorani restavracije „Lev“, Ljubljana, Gosposvetska cesta

s sledečim dnevnim redom:

1. Otvoritev
2. Čitanje in odobritev zapisnika 9. rednega občnega zbora
3. Poročila Zvezinih, funkcionarjev in načelnikov odsekov
4. Poročila predsednikov Zvezinih pododborov
5. Referat o desetletnici Zveze
6. Poročilo revizorjev
7. Volitev novega odbora
8. Predlogi
9. Slučajnosti

Slavnostni zaključek jubilejnega občnega zbora se vrši naslednji dan, dne 9. septembra t. l. ob 9. uri dopoldne.

Po točki 7b in 10č je vsako društvo dolžno poslati na vsakih 20 članov enega delegata in plačati Zvezi letno članarino, ki znaša 2 Din za posameznega člana društva.

Društvo, ki ne izvrši svojih obveznosti napram Zvezi, nima na občnem zboru po točki 8b glasovalne pravice.

Ako ni občen zbor sklepčen ob napovedani uri, se vrši pol ure pozneje ob vsaki udeležbi, ne glede na število prisotnih delegatov (točka 10č).

V Ljubljani, dne 10. julija 1934.

Za „Zvezo kmetov in deklet“:

Ivan Kronovšek l. r.,

t. č. predsednik.

Stane Škrabar l. r.,

t. č. tajnik II.

Iz Zveze kmetiskih fantov in deklet

Vsem tovariškim društvom! Članarina in občni zbor. Dolžnost vsakega društva je, da poravna Zvezi članarino in da pošlje na občni zbor svoje zastopnike, kot predvidevajo pravila. Ravnajte se po okrožnici!

10 letnica Zveze mora biti izraz življenja in mladostne moči, ki jo predstavlja naš mogočni kmetško mladinski pokret. Zato je sveta dolžnost vsakega tovariša in tovarišice, širom vse Slovenije, ki je sestavni del nepremagljive in vedno naraščajoče kmetške vojske, da na ta dan prihiti na proslavo 10 letnice Zveze kmetiskih fantov in deklet. Znižana vožnja zaprosena. V vsakem pogledu se ravnajte po Zvezinih okrožnicah. Vsi na tabor kmetške mladine!

Znaki: Prispela je zopet večja pošiljka znakov. Naročajte jih! Ker mora Zveza sama znake takoj plačati, jih pošiljamo samo proti plačilu v naprej. Naj ne bo na naši proslavi nihče brez znaka štiriperesne deteljice.

Plakati za prireditve. Večini društev je Zveza oskrbela lične plakate za njihove prireditve. Tako smo mogli doseči jako nizko ceno.

Radi tega in radi pregleda besedila s strani Zveze priporočamo vsem društvom, da se obračajo za naročila plakatov na Zvezo in to na sledeči način: navesti je točen datum in kraj prireditve, približno besedilo, število, velikost

barva papirja in tiska ter eventualno druge želje. Pripominjamo, da se manj kot 100 komadov ne izplača naročiti.

Zvezini delegati. Nekatera društva zaprosijo šele tik pred svojo prireditvijo, naj se je udeleži tudi Zvezin zastopnik, govornik. V takih primerih, ko društvo ni prireditve pravočasno javilo, Zveza ne more ugoditi, ker je ob velikem številu prireditev možno ustreči samo onim društvom, ki so se tozadevno pravočasno obrnila na Zvezo. Zato prijavite vsako prireditve vsaj 14 dni poprej!

Dolgovi, ki jih imajo posamezna društva pri Zvezi (za znake, legitimacije, knjige, štampiljke), morajo biti brezpogojno poravnani do Zvezinega občnega zbora, ker ima Zveza sama velike obveznosti, posebno na račun društev, ki doslej niso storila svoje dolžnosti v tem oziru. Vsem prizadetim društvom bomo v kratkem poslali tozadevne račune in jih prosimo za takojšno poravnavo.

Kmetška himna — note. V lični opremi je založila Zveza note in so na razpolago vsem društvom po Din 2 — komad. Vsa društva naj jih takoj naročijo. Poskrbite tudi, da se člani in članice našo himno čimpreje nauče. Naprosite primernege pevovodjo, da se bo himna pravilno izvajala.

Delo naših društev

Tekme koscev, o katerih nismo še priobčili poročil, so v zadnjem času priredila sledeča naša društva: Teharje v nedeljo dne 3. junija; Slivnica pri Celju v nedeljo dne 3. junija; Poniške pri Dobropoljah v nedeljo dne 3. junija; Sv. Marjeta ob Pesnici v nedeljo dne 3. junija; Dramlje v nedeljo dne 3. junija; Sv. Lovrenc v Slov. Goricah v nedeljo dne 10. junija; Veliki Osolnik v nedeljo dne 10. junija; Št. Jurij pri Grosupljem v nedeljo dne 10. junija; Dobrunje pri Ljubljani v nedeljo dne 10. junija; Želimlje v nedeljo dne 17. junija (ob priliki 10 letnice društvenega obstoja — naše tople častitke!); Šinkov turu v nedeljo 17. junija; Gotna vas pri Novem mestu v nedeljo dne 17. junija; Rogaska Slatina v nedeljo dne 17. junija; Sv. Jurij ob j. ž. v nedeljo dne 17. junija; Zg. Hudinja pri Celju v nedeljo dne 17. junija; Grahovo pri Cerknici v nedeljo dne 24. junija; Notranje Gorice v nedeljo dne 24. junija; Sv. Peter na

Medvedjem selu v nedeljo 24. junija; Škofja vas pri Celju v nedeljo dne 8. julija; Bloke v nedeljo dne 8. julija; Gora pri Sodražici v nedeljo dne 15. julija.

Tekme žanjic so priredila sledeča društva: Sv. Bolfenk pri Središču v nedeljo dne 29. junija; Šmartno ob Savi v nedeljo dne 8. julija; Vihre pri Krškem v nedeljo dne 8. julija; Mlake pri Podzemlju v nedeljo dne 8. julija; Dravljje pri Lj. v nedeljo dne 8. julija; Braslovče v nedeljo dne 15. julija; Sv. Lovrenc v Slov. Goricah v nedeljo dne 15. julija; Skaručna v nedeljo dne 15. julija; Draga pri Stični v nedeljo dne 15. julija; Obrh pri Črnomlju v nedeljo dne 15. julija; Rogaska Slatina v nedeljo dne 15. julija; Družmirje v nedeljo dne 22. julija.

Druge tekme v kmetškem delu: Društvo v Iški vasi je napravilo dne 27. maja tekmo v izdelovanju zabojev; Društvo v Orli vasi je

privedilo v nedeljo dne 24. junija svojo tradicionalno konjsko dirko; Društvo v Gribljah pri Črnomlju je priredilo dne 22. julija plavalno tekmo.

Izleti. Društvo iz Medvod je priredilo dne 15. junija uspel izlet na Sv. Katarino, naslednjo nedeljo pa poučen izlet v Dravlje v svrhu ogleda drevesnice.

Igre. Društvo v Studenicah pri Poljčanah je priredilo igro dne 22. aprila. Ob tej priliki pa je tudi društveni tamburaški zbor pokazal svojo izvežbanost. — Društvo v Št. Petru na Medvedjem Selu je priredilo dne 29. aprila dobro uspelo igro „Lažizdravnik“. Naše društvo v Grahovem pri Cerknici je vpriporilo na binkoštni ponedeljek igro „Voda“ s sodelovanjem svojega pevskega zbora.

Iz naših vrst. Agilni tajnik Društva kmetijskih fantov in deklet v Št. Vidu pri Ljubljani tov. Rado Šušteršič je odšel na kmetijsko prakso v Čekoslovaško.

Bloke. Pododbor za logaški okraj je priredil v nedeljo dne 8. julija uspelo tekmo koscev, v jeseni pa namerava organizirati velik kmetisko-mladinski praznik.

Celje. Pododbor Zveze v Celju si je uredil v Prešernovi ulici št. 6. primerno in prepotrebno tajništvo. — Ob številni udeležbi delegatov tovariških društev se je vršil. 1. julija t. l. peti občni zbor Pododbora, ki je izvolil po večini stari odbor.

Konjice. Pododbor za konjiški okraj je priredil v nedeljo, dne 10. junija pod pokroviteljstvom bana dr. Draga Marušiča velik kmetisko-mladinski praznik s tekmo koscev. Bil je to veličasten kmetijski praznik, ki se ga je udeležila ogromna množica ljudi. Slavlje je močno povzdignila mogočna povorka, pri kateri so sodelovali kosci, sušiči, blizu 200 mladih koscev in grabljic, 15 okrašenih voz, gasilci, kolesarji, godba itd.

Ljubljana. Ženski odsek ljubljanskega Pododbora Zveze je priredil v nedeljo dne 15. julija lepo uspelo tekmo žanjic v Dobrunjah.

Novo mesto. Pododbor pripravlja za konec julija ali pričetek avgusta velik kmetijski praznik v Novem mestu.

Hlebče. 31. maja t. l. se je sestel pripravljalni odbor za ustanovitev društva. Kmet. fantov in deklet, ki naj bi obsegal tukajšnje okoliške vasi s sedežem na Hlebčem. Ker je zanimanje jako ve-

liko, si je pripravljalni odbor nadel nalogo, da skliče 29. julija t. l. ustanovni občni zbor, ki bo združen s tekmo tesačev in vrtno veselico pri tov. Franc Adamiču pod Knejem pri Vel. Laščah. Pokroviteljstvo nad prireditvijo je prevzel minister n. r. Ivan Pucelj.

Sv. Bolfenk pri Središču. Naše društvo je 29. junija 1934 priredilo svojo 3. tekmo žanjic združeno s 1. kolesarsko dirko. Pol ure pred začetkom je nastala nevihta z nalivom, tako da smo se bali, da bo treba prireditve preložiti. A vkljub temu so prihajali gostje od vseh strani peš, z vozovi, kolesi, znak, da je naša ideja že precej utrjena. Tov. društvo iz Središča se je udeležilo skupno na 3 okrašenih vozovih dalje Sv. Miklavž, Sv. Lovrene na kolesih, istotako kolesarsko društvo „Zarja“ Hrustje-Mota. Tako je bila v eni uri zbrana na tekmovališču tisočglava množica in tudi sonce je s svojimi žarki osušilo zlato klasje, da se je tekma lahko začela. Zbrane goste in zastopnike društev je pozdravil predsed. tov. Joško Tomavič, v imenu ptujskega pododbora pa njegov podpredsednik tov. Ivo Škorjanec, želeč prireditvi mnogo uspeha in povdarjajoč v svojem govoru potrebo skupnega in složnega sodelovanja za kmetijske interese.

Tekmovalke, med njimi dva fanta na dani znak začnejo in 15 srpov v večjih rokah se bori v plemeniti tekmi. Ljudje z zadovoljstvom opazujejo pridne žanjice, ki vkljub hitrosti opravljajo delo lepo z nekim mirom. 8 minut poteče, že so skoraj istočasno na cilju dve, tri... Po končani tekmi sedejo po domače k južini, ocenjevalna komisija pa začne svoje delo. Sledi kolesarska dirka čez Sv. Bolfenk — Kog — Vuzmetinci — nazaj na Vitan (11 km čez hribe). Po 23 minutah je med burnim aplavzom dovozil na cilj tov. Čurin, načelnik našega kolesarskega odseka, godba ga je sprejela s koračnico. V malih presledkih so prišli ostali brez najmanjše nezgode v kljub nevarni proggi radi ovinkov in klancev.

Po končani oceni je bil razglašen rezultat in podeljene nagrade. Žanjice: 1. Tilička Podgorlec, Vitan; 2. Lojzika Zorjan, Šalovci; 3. Liza Pajek, Vodranci; 4. Danica Zabavnik, Vodranci; 5. Lojzika Štampar, Lačaves; 6. Ivana Čurin, Vodranci. Vse so prejele lepa in praktična darila, prve še tudi naročnino „Grude“. Kolesarji: 1. Martin Čurin, Vodranci; 2. Matija Antonovič, Središče; 3. Jožef Pintarič, Središče. Tudi dirkači so prejeli praktična darila.

Lepa tekma in dirka je dala našim fantom in dekletom polno zadoščenja in vsodbude za nadaljno delo v prosepah naše vasi.

Šmartno ob Savi. Mlado, toda agilno društvo je priredilo 8. julija t. l. tekmo žanjic, ki je v vsakem pogledu sijajno uspela. Posebno lepa je bila povorka, kateri so povečali pestrost otroci v narodnih nošah. Pred tekmo je v jedrnatih besedah pozdravil navzoče predsednik tov. Ivan Zaje, nato zastopnik Zveze tov. St. Tomšič.



Pol leta je že minilo odkar smo se zadnjikrat oglasile pri Tebi naš dragi, „koticek“: pa zato ne misli, da nas ni več med živimi — kaj še — še prav oživele smo.

Po tekmi, ki je sijajno uspela, se je vršila lepa kmetska veselica. Prireditvi sta prisostvovala tudi pokrovitelj prireditve nar. posl. tov. Al. Kramar in sreski načelnik g. Al. Žnidaršič.

Ob 6'30 uri je bil razglašen izid tekme ter so hile vsem tekmovalkam razdeljene prav lepe nagrade.

Vsem prijateljem kmetske mladine pa, ki so pripomogli k nagradam, še enkrat od strani društva srčna hvala.

urejeno vrtnarijo našega predsednika tov. Lojzeta Miklavca — sklepale o enotnih oblekah, tekmi žanjic in drugo. Tovarišice iz Podmolnika so nas pogostile s češnjami in vrtnimi jagodami ter na zadnje in za slovo — na uho povedano — je pa še Dolinarjeva Pepca na harmoniko zaigrala, pa smo zaplesale in zapele ter se prav dobre volje vrnilo domov.

Vsako nedeljo dopoldan imamo pevske vaje; poučuje nas naš požrtvovalni šol. upravitelj g. Florj. Gostič.



Udeleženci izleta, ki ga je priredil ženski odsek ljublj. pododbora na Krim

Vsak mesec imamo sestanke in tedaj prav temeljito prerečujemo, kaj bomo delale v našem odseku, da bomo imele več „haska“ in pa da bo bolj „lušno“. Tudi tovarišice iz Beričevega so enkrat posetile naš sestanek.

Zadnji junijski sestanek pa smo izkoristile kot poučni izlet v Podmolnik. Ogledale smo lepo

Z velikim veseljem smo pozdravile dan 6. junij t. l. Tega dne so naši fantje kosci tekmovali, me pa smo s ponosom stopale kot grabljice v sprevedu za kosci z zavestjo, da naše vrste čvrsto korakajo naprej, da postajajo od dne do dne številnejše in samo zavestnejše.

Anica Završnik, Fužine pri Ljubljani.

Če želite?

- 1) Zakaj izvajamo molzno kontrolo?
- 2) Kako dolgo trajajo umetna travišča?
- 3) Kako nastane zakon?
- 4) Pod katerimi pogoji se sme otroka razdediniti?
- 5) Kaj najrajši berš?

(S tem vprašanjem otvarja uredništvo nekako anketo, ker želi zvedeti mnenje cenj naročnikov. Odgovori naj se pošljejo uredništvu, ki bo objavilo rezultat. Slične razpise delajo tudi drugod n. pr. na Češkoslovaškem, kjer je ravno Joža Musil s svojo povestjo, ki jo priobčujemo tudi mi, dosegel največjo priljubljenost med kmetjsko mladino)

Oblika odgovorov je lahko poljubna; po možnosti naj se navede tudi vzrok, zakaj ugaja ravno ta ali ona povest, oziroma ta ali oni pisatelj.)

Odgovori na vprašanja, stavljena v zadnji številki „Grude“:

1. Mi smo narod malih in najmanjših kmetov (bajtarjev). Vsak napredek je odvisen od tega, ali se nam posreči našo produkcijo, prodajo nabavo itd. skupno organizirati. Treba nam je torej združ in društev in vseh poljih.

Povsod tam, kjer organizacija obratuje na kakršenkoli način z vrednotami, blagom ali denarjem, je zadržna oblika organizacije neobhodno potrebna, ker daje družbi še le kreditno sposobnost in s tem še le omogoča poslovanje z dobrinami.

Kjer pa organizacija nima namena obratovati z dobrinami, temveč gre le za opravljanje gotovega enotnega dela, zadostuje tudi oblika društva. Živinorejske selekcijske organizacije so take edinice, ki lahko bolj prožno in poceni poslujejo kot društva, dočim morajo biti n. pr. mlekarske, strojne ali prodajne organizacije brezpogojno le zadruge s primernim lastnim kapitalom v deležih in dovoljnim jamstvom članov.

Ing. W.

2. Dokler ne pridelamo doma več travnega semena in kjer se travniki zanemarjajo, ne priporočam obnavljati travnikov, zlasti ne na lažji

zemlji. Če je le še kolčkaj dobrih trav na travniku in če še niso prevladali trajni pleveli: ušivec, lošč, glavinci, kislice, kisle trave in dr., je bolje požviti rušo z boljšim gnojenjem. Ruša je navadno še dovolj močna, do po gnojenju močno odžene. Po našem valovitem terenu raznaša veter precej tavnega semena, treba mu je le s primernim gnojenjem pomoči do razvoja in zadržati razvoj plevela. Navadno se radi dragega semena pri nas umetni travniki preredito zasejavajo in večinoma le z visokimi travami. Zato je ruša kar spočetka redka in odprta donosu in razvoju plevela. Ako se nato opusti še gnojenje, opešajo tudi visoke trave prav kmalu tako, da je travnik slabši kot je bil. Najprej naj se naši travniki pravilno oskrbujejo, obnova travnikov s preoravanjem naj tvori drugo stopnico v razvoju našega travništva. Hkrati pa moramo sami pridelati dovolj potrebnega semena. Ing. S.

3. Dne 8. septembra 1981 je naš kralj predpisal in proglasil ustavo kraljevine Jugoslavije, ki je izrečno razveljavila zakon o kraljevski oblasti in vrhovni državni upravi z dne 6. I. 1919. Ustavo je spremljal kraljev glas, v katerem je rečeno, da se postavi doseženo delo in izvajanje nacionalne in državne politike na širšo osnovo neposrednega narodnega sodelovanja.

4. Izključen od dedne pravice je oni, kdor je prisilil zapustnika k izjavi poslednje volje ali ga zapeljal na prevaren način, ga oviral izjaviti ali izpremeniti poslednjo voljo, ali je zatajil njegovo že izrečeno poslednjo voljo; taka oseba ostane tudi odgovorna za vso škodo, ki je nastala s tem komu drugemu.

Ravnatoko so izključene vzajemno od dedne pravice iz izjave poslednje volje one osebe, ki so na sodišču priznala prešestvo ali krvosramnost ali jim je to dokazano.

5. Prvi slovenski roman je spisal naš prerano umrl Josip Jurčič; Naslov temu romanu je „Deseti brat“ — povest, ki se nam je vsem tako priljubila in ki jo prav radi vidimo še vedno seveda v predelani dramski obliki — na odru. Mislim, da je težko najti kmetjskega fanta in dekleta, ki bi ne bral ali vsaj videl „Desetega brata“; če bi se pa slučajno kdo našel v naših vrstah, mu svetujem, da čimprej vzame v roko to knjigo. Ne bo mu žal! Jurčič je namreč v tem romanu mojstersko shikal kmetjsko življenje, zlasti pa vaške posebnosti, vse skupaj pa združil z zdravim, neprisiljenim humorjem.

Zadnja pot tovariša Janžeta Novaka.

Vestem iz sončne Dalmacije, da je tov. dr. Janže Novak težko obolel, nismo mogli verjeti, tem manj pa sporočilu, da je ta naš mladostni in borbeni pokretaš za zmiraj zatisnil oči.

Kakor lani, tako je šel tudi letos tov. Janže Novak iskat sonca, novih moči in okrepitve v sončno Dalmacijo — na Lopar na Rabu, kjer si je postavil taborišče in se popolnoma odtegnil svetli in hrupu. Ž njim sta bila oba sina: Rajko in Jurček, in več njegovih najboljših starejših prijateljev. Po usodnem naključju ga je pri popoldanskem spancu zalotila sončna pripeka, čije posledice so se pokazale šele naslednjega dne, ko je nenadoma padel v nezavest, iz katere se ni več zbudil. Sončarica. Nezavestnega so prepeljali v bolnišnico na Sušak, odtod pa v Ljubljano. Toda med prevozom je za večno zatisnil svoje iskre, žive oči. Kolika tragika: kako strastno in neutešljivo je tov. Janže Novak hrepenel k soncu in luči, a je padel, smrtno zadet od sončnega ognja!

Vest o tako nenadni in tragični smrti našega neustrašnega kmetkega borca je globoko pretresla vso slovensko javnost, naše mladinske vrste pa so onemele ob bridki izgubi svojega najboljšega tovariša, učitelja, voditelja in borca.

Ves v rožah in cvetju je ležal na svojem domu v Linhartovi ulici. In poslednjič so prišli k njemu vsi njegovi: tisoči prijateljev in znanec, od blizu in daleč kmetki možje in žene, fantje in dekleta, da ob mrtvem truplu pomolijo za dušo tovariša Janžeta — tega apostola kmetke ideje in duha.

Pretresljivo turoben in veličasten je bil pogreb, v petek, 20. julija, ko se je pred pokojnikovo hišo zbrala ogromna množica kmetkega ljudstva, kmetke mladine in ljubljanskega meščanstva, da na zadnji poti spremlijo tov. Janžeta Novaka. Ko se je pokojnik poslednjič poslavljaj od svojega ljubljene doma, ki ga je ustvaril s toliko ljubeznijo in žrtvami, mu je v slovo zapelo bežigrajsko društvo pretresljive žalostinke, da so srca trepetala v nemi bolesi. Ob krsti je v krasnem govoru pokojnikov tovariš in prijatelj, ban, svetnik, ravnatelj Evgen Lovšin, orisal življenje in neumorno vzorno delavnost tov. Janžeta Novaka. Tesnobno se je poslovil od

njega tudi tov. Stanko Tomšič, za mlade „Preporodovce“ pa je tov. Rajka Cibic postavil tov. Janžeta Novaka za vzor vsem mladim generacijam.

Po blagoslovu in tesnobnem slovesu se je razvil skozi Ljubljano veličasten žalni sprevod. Na čelu naš zeleni prapor z zastopstvom „Zveze kmetkekih fantov in deklet“ in zastopstvo številnih „Društev kmetkekih fantov in deklet“ s preprostimi lepimi kmetkimi vencami. Nato je sledilo članstvo Sokola III. s praporom, zatem pa zastopstvo vseh kmetkekih gospodarskih in kulturnih organizacij: „Zveze slovenskih zadrug“, „Kmetijske družbe“, „Zveze slovenskih agrarnih interesentov“, „Kmetkeke Prosvete“, gospod. zadruge „Ekonom“, „Zveze slovenskih kmetov“, konzorcija in uredništva „Kmetkekega lista“, konzorcija in uredništva „Grude“, agrarne akademskega društva „Njive“, „Svaza slovenske agrarne mladine“; za njimi deputacije oblasti in mnogih javnih gospodarskih in prosvetnih organizacij, „Kmetkekega hranilnega in posojilnega doma“, „Kmetkeke posojilnice“, advokatske zbornice, okrožnega sodišča, starejših in mlajših „Preporodovcev“, akademskega in starejšinskega društva „Jadrana“, „Ferijalnega Saveza“, društva „Soča“, „Slovenskega planinskega društva“ in „Smučarskega kluba Ljubljana“ in mnogih drugih ustanov. Sledil je voz prelepih vencov in rož, za njim pa voz s krsto, za katero sta strta šla sinčka, mati, bratje in sestra ter ostalo sorodstvo, za njimi je spremljal pokojnika na zadnji poti ban dr. Drago Marušič, več senatorjev in nar. poslancev ter mnogo odličnih osebnosti našega javnega življenja. V nepreglednem žalnem sprevodu je nato šlo kmetkeko ljudstvo in meščanstvo. Ves žalni sprevod je šel skozi gost spalir ljubljanskega meščanstva ter se je potem na tržaški cesti razšel.

Odtod so z avtom prepeljali krsto v Notranje gorice, pokojnikov rojstni kraj. Na avtobusih pa so tja spremlili pokojnega tov. Janžeta Novaka mnoge deputacije in številni prijatelji. Tu se je s celega Barja zbralo ogromno kmetkekega ljudstva, da spremlja do groba svojega najboljšega sina. Skozi vas je šel do cerkve žalosten kmetki sprevod, domači fantje so nesli krsto. Po peti sv. maši so položili krsto s truplom pokojnika v jamo poleg njegove ljubljene žene Marije, ki je preminula pred dvema leti. Žalostinke pevakega zbora „Društva kmetkekih fantov in deklet“ iz Beričevega so bolešno zazvenele v srca in zadnje slovo. Ob odprtem grobu se je nato poslovil od pok. tov. Janžeta Novaka

predsednik „Zveze kmetov in deklet“ tov. Ivan Kronovšek; v prelepem in v srce segajočem govoru za „Zvezo slov. agrarnih interesentov“ tov. Milan Mravlje, za „Ferijalni Savez“ prof. Vl. Lapajne, za Sokola III. nadzornik Urbančič, za akad. društvo „Jadran“ Dušan Verbič, za „Zvezo slovenskih kmetov“ tov. Jože Blaž in za prijatelje tov. France Gerželj.

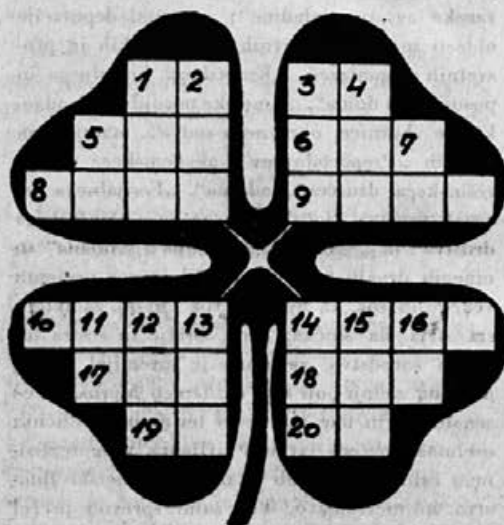
V grozi so se stisnila srca, ko so nato udarila na krsto gruda domače zemlje, ki jo je

tov. Janže Novak tako strastno ljubil in se zanjo boril vse svoje življenje kot najzvestejši sin in borec za kmetске in delavske pravice. Tesnobno in tiho se je razšla z domačega pokopališča množica in ostavila truplo pokojnika ob strani drage njegove žene Marije, v domači zemlji, med številnimi venci, rožami in cvetjem. Ž njo je šel duh kmetске ideje, ki jo je pok. tov. Janže Novak tako neustrašno oznanjal širom slovenske zemlje.



Uganke

Križanka „Naš znak“.



Navpično: 1. ptica, 2. žensko ime, 3. naselbina, 4. glina, 5. oblika pom. glagola „biti“, 7. veznik, 11. veznik, 11. pesnitev, 12. izraz, ki se uporablja pri šahiranju, 13. prva žena, 14. težko strelno orodje, 15. razjeda železo, 16. osebni zaimek.

Vodoravno: 1. veznik, 3. osebni zaimek, 5. posoda za vino, 6. veznik, 8. orodje, ki ga potrebujemo za košnjo, 9. reka, ki priteka v Uno, 10. to, kar počene kal, 14. raste v vinogradih, 17. lepa ptica, 18. del voza, 19. kazalni zaimek, 20. veznik.

Rešitev uganke iz 6. številke.

Kvadrati (Joško Kač).

1. Razor, 2. ploha, 3. sraka, 4. Drava, 5. Raška.

V debelo tiskanih kvadratih čitaš sedež enega izmed naših agilnih društev: Orla vas.

V štirih krajnih kvadratih čitaš ime mesta na Norveškem: Oslo. (Oslo, popreje Kristiania, je glavno mesto kraljevine Norveške, ki meri okoli 880.000 km² površine, torej skoraj 100.000 km² več kot naša država, prebivalcev pa nima niti četrtrine toliko.)

Listnica
uredništva

Za svečano proslavo desetletnice obstoja Zveze kmetov in deklet je sklenil konzorcij

izdati dvojno (jubilejno) številko, ki bi izšla konec tega meseca. Potrebno gradivo je bilo že zbrano ter je — po večini — tudi že stavljeno v tiskarni. Nenadoma pa prekriža vse naše lepe načrte nepričakovani dogodek — smrt našega neumornega kmetako-mladinskega pokretaša tov. dr. Janžeta Novaka. Zveza je v znak žalosti preložila svojo za 4. in 5. avgusta t. l.

določeno proslavo in tudi „Gruda“ se je temu prilagodila. Mesto dvojne (slavnostne) številke izide „Gruda“ v običajnem obsegu, samo z nekajdnevno zamudo, ki je — mislim — brez nadaljne obrazložitve opravičena. Prav v tej naglici sem se prilagodil nenadno nastalemu položaju, vendar pa nisem mogel preprečiti, da bi tudi sestava gradiva za to številko ne nosila pečata izrednih dogodkov.

Konec meseca avgusta t. l. izide slavnostna dvojna številka (8. in 9., za meseca avgust in september). Ta dvojna številka je posvečena desetletnemu delu Zveze. Za vsakega zavednega kmetako-mladinskega pokretaša bo številka nadomestljiv pripomoček za delo na naši vasi; vsebovala bo podatke o začetku in razvoju naše kmetako-mladinske prosvetne organizacije, o njenem delu, uspehih itd. Možnost je dana tudi onim, ki niso stalni Grudini naročniki, da si jo naroče, morajo pa se nemudoma prijaviti naši upravi, ker je naklada sicer povečana, vendar je povpraševanje izredno veliko.

Tudi na našega Janžeta „Gruda“ ne bo pozabila; saj je bil svoje čase njen sourednik,

vedno pa njen sodruđnik in v vseh ozirih njen zvesti sodelavec in podpornik. Ogrome so Janžetove zasluge za naš list in čut hvaležnosti nam veleva, da se mu vsaj na skromen način oddolžimo s tem, da posvetimo eno številko njemu, njegovemu življenju, njegovemu delovanju. Janžetova številka izide v jeseni ter je delo že porazdeljeno med odlične sodelavce, ki bodo nedvomno častno rešili svojo nalogo.

Ni mi treba povdarjati, da ohranimo Janžeta v častnem in trajnem spominu ter da ostane njegovo ime zapisano z zlatimi črkami v zgodovini našega kmetsko-mladinskega pokreta. Pa ne samo kot javni delavec je bil Janže velik, velik je bil tudi kot človek in zapustil je ogromno število osebnih prijateljev, ki se ga bodo vedno s hvaležnostjo spominjali; med slednjimi je tudi

Urednik.

Vse cenj. sodrudnike prosim, da vpoštevaajo izredne dogodke ter se ne hudujejo, če njihov prispevek ni bil priobčen oz. če jim nisem odgovoril.

Urednik.

Pfaff šivalni stroji



Večletna garancija! Mesečna odplačila! Brezplačen pouk v vezenju!

PUCH
kromirana
Kolesa



Kupiš ugodno pri

Ign Vok, Ljubljana

Tavčarjeva ulica št. 7

Podružnici:

Kranj, Glavni trg

Novo mesto, Glavni trg

Mlad in napreden kmetovalec uporabljaj stalno umetna gnojila, ker ista povečajo in poboljšajo poljske pridelke. V to svrho priporočamo:

Mešano gnojilo Nitrofoskal-Ruše,

ki vsebuje 4% dušika, 8% fosforne kisline, 8% kalija in 33% apna. To gnojilo priporočamo za okopavine, posebno za krompir in travnike.

Nitrofoskal I,

ki vsebuje 8% dušika, 6% fosforne kisline, 8% kalija in 35% apna priporočamo za gnojenje vinogradov, sadonosnikov in vrtov za zelenjavo.

Nitrofos,

ki vsebuje 4% dušika in 12% fosforne kisline priporočamo za gnojenje žitaric in travnikov na težjih tleh.

Apneni dušik

je izvrstno dušično gnojilo in ga priporočamo za vse gospodarske rastline. Z apnenim dušikom naj se gnoji redno vedno pred setvijo in se ga naj zaorje. Travnike pa gnojiti v jeseni ali zgodaj spomladi, ko sneg skopni.

Naročajte skupno, ker v tem slučaju Vam pride gnojilo cenejše. Naročila sprejema Tvorница za dušik v Rušah.

Sveže meso

Goveje, telečje,
prešičje in razni
mesni izdelki

Janko Zevnik

Ljubljana
Dunajska št. 41



Kupuje vse
vrste živino,
prešiče

M. ŠIFRER

knjigoveznica
LJUBLJANA
Vegova ulica št. 6

Točna izdelava
Solidno delo

Priporoča se za veza-
vo raznih knjig in revij

Priporoča se Vam

SLAVIJA

Jugoslovanska zava-
rovalna banka

V LJUBLJANI

Za vse vrste zavarovanj.

Podružnice v Beogradu, Zagrebu, Sarajevu,
Novem Sadu, Osijeku in Splitu. Zastopstva
v vseh krajih Jugoslavije.

Zanimajte se za pogrebna zavarovanja.
Centrala v Ljubljani. Telefon št. 21-76 in 22-76

Kdor stalno varčuje - se bede varuje!

Če vložiš v hranilnico **vsak mesec** enega izmed spodaj navedenih zneskov, se Ti pri pet odstotnem obrestovanju nabere:

Znesek Din	po 5 letih	po 10 letih	po 15 letih	po 20 letih
10.—	681.—	1.550.—	2.659.—	4.075.—
50.—	3.405.—	7.751.—	13.297.—	20.376.—
100.—	6.810.—	15.501.—	26.594.—	40.751.—
200.—	13.620.—	31.008.—	53.188.—	81.503.—
300.—	20.430.—	48.504.—	74.782.—	122.255.—
400.—	27.240.—	62.006.—	106.377.—	168.007.—
500.—	34.050.—	77.507.—	132.971.—	203.758.—
1.000.—	68.100.—	155.014.—	265.942.—	407.517.—

Stopi v krog stalnih varčevalcev! — Piši po navodila na

Hranilnico Dravske banovine

Celje - Ljubljana - Maribor

F. Lubas in sin

Podružnica Ljubljana
Borštnikov trg 1
dvorišče

Imamo v zalogi vseh vrst

h a r m o n i k

naše svetovno znane znamke. Previzujemo vsako popravilo, katero strokovno izvršujemo hitro in poceni.



KLIŠEJE
vseh vrst po
fotografijah
ali risbah
izvršuje
najsolidnejše

KLIŠARNA ST. DEU
LJUBLJANA-DALMATINOVA 13

TISKARNA

DRUŽBA Z O. Z.

KAMNIK

Čekovni račun štev. 10.560

*

Moderno urejeno grafično podjetje. Ustanov. l. 1900

*

Izvršuje vsa tiskarska dela hitro, lično in po konkurenčnih cenah. Specijalna dela: trobarvne razglednice in prvovrstni tisk knjig

*

Nujna naročila izvrši takoj

Proračuni poštnoobratno!

*

SLATTNAR

KMETSKI HRANILNI IN POSOJILNI DOM

registrovana zadruga z neomejeno zavezo
V LJUBLJANI, Tavčarjeva (Sodna) ulica 1

Brzovav: „KMETSKI DOM“ — Žiro račun
pri Narodni banki — Račun pošne hranil-
nice 14.257 — Telefon 2847

Podružnici: Kamnik — Maribor

Vloge na knjižice in tekoči račun sprejema in jih obrestuje po 4 % brez odpovedi, po 5 % pri 3 mesečni odpovedi

Jamstvo za vse vloge presega večkratno vrednost vlog

Vložne knjižice drugih zavodov sprejema brez prekinjenja obrestovanja.

Stanje vlog:

Din 35.000.000.—.

Rezerve:

Din 1.200.000.—.

Posojila daje proti poročtvu, na vknjižbo in proti zastavi premičnin in vrednostnih papirjev ter kredite v tekočem računu pod najugodnejšimi pogoji.

Oskrbuje: Kaveije, inkase, srečke in vrednostne papirje

Preskrbuje: Čeke in nakaznice (nakazila) na druga mesta

Blagajniške ure:

Ob delavnikih od 8.—12.1/2, in od 3.—4.1/2, le ob sobotah in dnevih pred prazniki od 8.—12.1/2 ure.

